

TRAFICOM

Liikenne- ja viestintävirasto

Lentoliikenteen julkisen palveluvelvoitteen oikeatasoisuuden arviointi – Savonlinna

Loppuraportti 21.3.2023

Sisällys

1. Johdanto
2. Lentoliikenteen julkinen palveluvelvoite
3. Lentoliikenne osana liikennejärjestelmää
4. Savonlinnan lentoyhteyden vaikutukset yrityksille
5. Savonlinnan lentoyhteyden julkisen palveluvelvoitteen täyttymisen arviointi
6. Esitys oikeatasoisuudesta

1. Johdanto

Selvityksen tausta, tavoitteet ja toteutus

Selvityksen taustalla julkisen palveluvelvoitteen käytön arviointi

Työn taustalla on tarve arvioida Savonlinnan ja Helsinki-Vantaan välisen lentoyhteyden oikeatasoisuutta Euroopan unionin julkisen palveluvelvoitteen näkökulmasta, sillä liikennettä ollaan kilpailuttamassa uudestaan keväällä 2023. Yhteysvälin liikenne oli seisahtuksissa 17.12.2022 alkaen maaliskuun 2023 alkuun asti. Tilapäinen liikenne Savonlinnan ja Helsinki-Vantaan välillä alkoi 6.3.2023 ja jatkuu 5.10.2023 saakka. Julkisen palveluvelvoitteen nojalla on hankittu yhteysvälille liikennettä noin 20 vuotta.

Savonlinnan ja Helsinki-Vantaan välinen yhteys oli mukana loppuvuodesta 2020 julkaistussa selvityksessä, joka keskittyi Joensuun, Jyväskylän, Kajaanin, Kemi-Tornion ja Kokkola-Pietarsaaren lentoasemille vuodelle 2021 ostettavan lentoliikenteen arviointiin. Tällöin Savonlinnan ja Helsinki-Vantaan välisen liikenteen hankinta ei ollut ajankohtaista, mistä johtuen sen oikeatasoisuuden arviointia käsiteltiin raportissa kevyemmin kuin viittä muuta yhteysväliä.

Tämän selvityksen tarkoituksena onkin päivittää vuoden 2020 selvityksessä esitetyt tiedot Savonlinnan osalta ajan tasalle sekä täydentää tarkasteluja puuttuvilta osin. Selvitystyö keskittyy pelkästään Savonlinnan lentoasemaan ja sen vaikutusalueeseen. Tavoitteena on, että selvityksen pohjalta Savonlinnan ja Helsinki-Vantaan välinen lentoliikenne voidaan kilpailuttaa oikeantasoisena. Oikeatasoisuudella tarkoitetaan tässä yhteydessä pääasiassa vuoromäärää, vuorojen ajankohtia, konekokoja ja lipun maksimihintaa. Ostettavan lentoliikenteen tulisi palvella alueen tarpeita, mutta sen ei tule ylittää riittävää palvelutasoa tai markkinaehtoisien liikenteen palvelutasoa. Selvityksen lopputulemana on esitetty johtopäätökset lentoliikenteen oikeatasoisuudesta Savonlinnan lentoasemalle vuoden 2023 ostoliikenteessä.

Selvitys on tehty yrityksii kuulemalla ja tilastoanalyysia hyödyntäen

Selvitys tehtiin tammikuun ja helmikuun 2023 aikana. Keskeisinä työmenetelminä olivat tilastolliset analyysit. Lisäksi näkökulmaa täydennettiin Savonlinnan alueen yrityksille suunnatulla kyselyllä. Työn lähtötietona käytettiin loppuvuodesta 2020 julkaistua raporttia *Lentoliikenteen julkisen palveluvelvoitteen oikeatasoisuuden arviointi*. Lisäksi työssä hyödynnettiin työn toteuttaneen konsultin aihepiiristä kokoamia lähtöaineistoja.

Työtä ohjasi ohjausryhmä, johon kuuluivat Meeri Niinisalo, Pekka Kouhia, Elo Ruutu, Ann-Mari Mäntylä ja Anna Pätynen Traficomista sekä Juha Turtiainen Savonlinnan kaupungilta. Työn toteuttivat DI Katja Ojala (projektipäällikkö), DI Anni Karelehto sekä DI Anne Herneoja Sitowise Oy:stä.

Kuvan lähde: Finavia

2. Lentoliikenteen julkinen palveluvelvoite

Velvoitteen edellytykset ja sen käyttö
Euroopassa

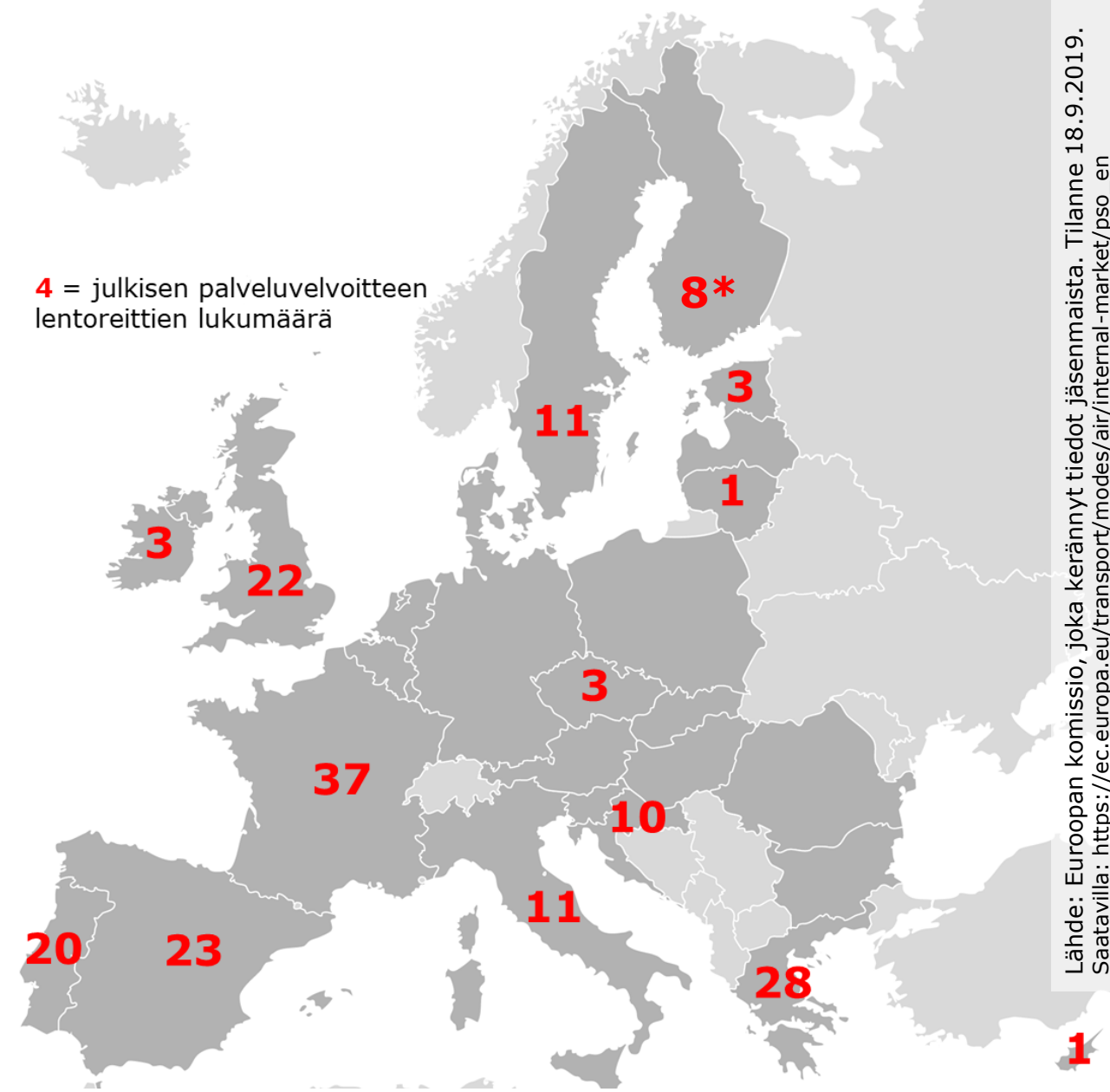
Julkisen palveluvelvoitteen käytön edellytykset

Lentoliikenne – kuten liikenne yleisestikin – on Euroopan unionin näkökulmasta lähtökohtaisesti markkinaehtoista toimintaa. Jos markkinaehtoisia yhteyksiä ei synny ja jäsenvaltio katsoo yhteyden olevan välttämätön, se voi määrätä julkisen palveluvelvoitteen ja kilpailuttaa yhteysvälille operaattorin. **Välttämättömäksi yhteys voidaan katsoa, jos alue on joko syrjäistä tai kehitysalueita tai reitti vähäliikenteinen, minkä lisäksi reitin tulee olla ehdottoman tärkeä liikennöintialueen taloudelliselle ja sosiaaliselle kehitykselle.** Näiden lisäksi tulee huomioida matkaketjut muilla liikennemuodoilla tai läheisten lentoasemien kautta.

- ▶ *Syrjäinen sijainti* määritetään suhteessa maan pääkaupunkiin tai muihin Euroopan unionin suuriin kaupunkeihin.
- ▶ *Alueen kehittyneisyyttä* voidaan arvioida vertaamalla mm. maakunta- ja seutukohtaisia BKT-arvoja ja niiden kehitystä koko Suomen keskiarvoon.
- ▶ *Vähäliikenteinen reitti* on alle 100 000 matkustajan reitti.
- ▶ Raideliikenteen *matkaketjut* ovat korvaavia lentoliikenteelle, jos matka-aika on alle 3 tuntia. Muiden lentoasemien yhteyksien katsotaan vastaavasti palvelevan aluetta riittävästi, jos matkaketjun kokonaisaika jää alle 3 tuntiin.

Julkinen palveluvelvoite EU-maissa

- ▶ 14 eli puolet EU-maista oli syksyllä 2019 kilpailuttanut julkisen palveluvelvoitteen mukaisia lentoreittejä (yhteensä 176 kpl). Suurin osa reiteistä on kotimaan liikennettä, mutta myös kansainvälisiä reittejä on kilpailutettu, esimerkiksi Tšekin kolmesta yhteydestä kaksi on Saksaan ja yksi Itävaltaan.
- ▶ Espanjalla, Italialla, Iso-Britannialla, Kreikalla, Portugalilla ja Ranskalla osa reiteistä on saaristojen tai saariston ja mantereen välisiä yhteyksiä.
- ▶ Mukana on Suomen näkökulmasta isohkojen kaupunkien välisiä yhteyksiä, esimerkiksi reitit Strasbourgista Amsterdamiin, Madridiin, Müncheniin ja Prahaan.

Kuva 1. Julkisen palveluvelvoitteen lentoreittien lukumäärä, niissä EU-maissa, joissa on edes yksi julkisen palveluvelvoitteen lentoreitti. Tilanne 18.9.2019. Yhteensä 176 reittiä. *Suomen osalta tieto on vuodelta 2023.

Keskeisiä tunnuslukuja Euroopan julkisen palveluvelvoitteen lentoreiteistä (tilanne 18.9.2019)

Taulukko 1. Tunnuslukuja Euroopan julkisen palveluvelvoitteen lentoreiteistä (tilanne 18.9.2019).

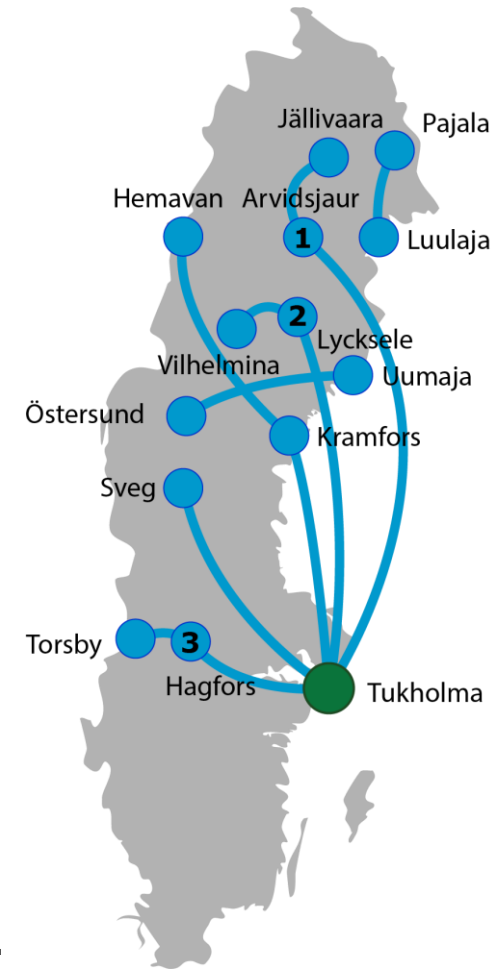
Reittien tunnusluku (reitti/vuosi)	Mediaani	Keskiarvo
Matkustajamäärä	22 000 kpl	111 500 kpl
Täyttöaste	74 %	91 %
Istuinminimi	28 250 kpl	92 500 kpl
Viikkovuoromäärä	11	10
Taloudellinen tuki (niillä reiteillä, joita on tuettu ja määrä on tiedossa, n = 122)	1 180 000 €	1 725 000 €
Tuki matkustajaa kohden (n = 113)	60 €	270 €
Maksimilipuhinta (niillä reiteillä, joilla on maksimi ja sen määrä on tiedossa, n = 75)	120 €	120 €

Täyttöasteen tiedoista voidaan päätellä, että reittien konekoko on mitoitettu hyvin vastaamaan reittien kysyntää. Osalla reiteistä operaattorin on ollut mahdollista tarjota minimiä enemmän kapasiteettia, mistä johtuen matkustajamäärän keskiarvo ylittää istuinminimin keskiarvon ja täyttöasteen keskiarvo on huomattavan korkea.

Case Ruotsi

- ▶ Ruotsissa on 11 julkisen palveluvelvoitteen lentoyhteyttä, joista 9 suuntautuu Tukholmaan. Kaksi yhteyttä on Pohjois-/Keski-Ruotsin sisäisiä lentoyhteyksiä. Ruotsi on perustellut yhteydet sekä alueen syrjäisyydellä että reittien ohuudella.
- ▶ Yhteyksiä Tukholmaan operoidaan pääasiassa 30- ja 50-paikkaisilla koneilla ympäri vuoden, pääosin 10–11 vuoroa viikossa. Täyttöaste on ollut keskimäärin noin 50 %*. Tuen määrä matkustajaa kohden on ollut noin 250 €*, hieman reitistä riippuen.
- ▶ Ruotsi määrittä julkisen palveluvelvoitteen kahdeksalle lentoyhteydelle Covid-19-tilanteen johdosta huhtikuussa 2020 ja varasi ostoliikenteeseen noin 10,1 miljoonaa euroa. Asian käsittelyn aikana kolmelle näistä yhteysväleistä aloitettiin markkinaehtoinen liikenne.

* Tieto vuodelta 2019

1) Arvidsjaur

- 27 900 matkustajaa
- 47 % täyttöaste*
- 11 viikkovuoroa
- Embraer175 lentokoneena
- 2 037 778 € (94 €/matk.)*
- 860 km Tukholmasta
- 4 600 asukasta (kaupunki)

2) Lycksele

- 18 000 matkustajaa
- 41 % täyttöaste*
- 11 viikkovuoroa
- Fokker50 lentokoneena
- 2 000 558 € (142 €/matk.)*
- 710 km Tukholmasta
- 8 500 asukasta (kaupunki)

3) Hagfors

- 3 300 matkustajaa
- 77 % täyttöaste*
- 10 viikkovuoroa
- JetStream31 lentokoneena
- 828 138 € (255 €/matk.)*
- 330 km Tukholmasta
- 12 200 asukasta (kaupunki)

Kuva 2. Tukholmaan suuntautuvat julkisen palveluvelvoitteen lentoreitit Ruotsissa sekä tarkemmat tiedot kolmesta reitistä.

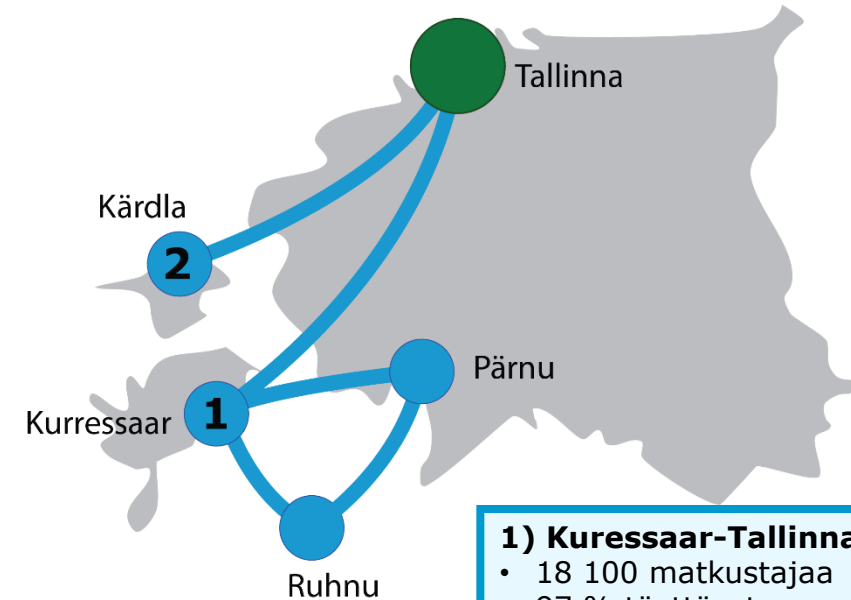
Case Viro

(tilanne 18.9.2019)

- ▶ Virossa on kolme julkisen palveluvelvoitteen lentoyhteyttä, joista kaksi suuntautuu Tallinnaan ja yhtä operoidaan kahden saaren ja Pärnun välillä. Myös Tallinnaan suuntautuvien yhteyksien toiset määränpäät sijaitsevat saarilla. Yhteyksien hankkimista on perusteltu alueiden syrjäisyydellä ja kehitysalue-statuksella sekä reittien ohuudella.
- ▶ Tallinnaan suuntautuvia yhteyksiä operoidaan vuoden ympäri 12 kertaa viikossa noin 19-paikkaisella koneella. Yhteyksiä tuetaan yhteensä noin 2,3 miljoonalla eurolla. Matkustajaa kohden tuen määrä on keskimäärin 87 €.
- ▶ Matkustajamäärältään Kärdlan reitti vastaa Savonlinnan reittiä.

2) Kärdla

- 9 600 matkustajaa
- 85 % täyttöaste
- 12 viikkovuoroa
- Lentokoneena noin 19-paikkainen
- 980 000 € (102 €/matk.)
- 160 km Tallinnasta (saari)
- 3 100 asukasta (kaupunki)

1) Kuressaar-Tallinna

- 18 100 matkustajaa
- 97 % täyttöaste
- 12 viikkovuoroa
- Lentokoneena noin 19-paikkainen
- 1 311 000 € (72 €/matk.)
- 220 km Tallinnasta (saari)
- 13 400 asukasta (kaupunki)

Kuva 3. Tallinnaan suuntautuvat julkisen palveluvelvoitteen lentoreitit Virossa. Tilanne 18.9.2019.

Case Norja

- ▶ Norjassa on noin 50 julkisen palveluvelvoitteen lentoyhteyttä. Yhteyksiä liikennöidään yhteensä 36 lentoasemalle. Reiteillä oli yhteensä noin 0,8 miljoonaa matkustajaa (2021–2022).
- ▶ Suuri osa reiteistä sijaitsee Pohjois-Norjassa, jossa reitit yhdistävät pienempiä alueellisia lentoasemia Tromssan ja Bodøn lentoasemille. Näiltä asemilta on markkinaehtoista lentoliikennettä mm. Osloon, Trondheimiin ja Bergeniin.
- ▶ Finnmarkin alueella reitit ovat tärkeitä useiden pienten kuntien ja Kirkkoniemen, Altan sekä Hammerfestin välisessä liikenteessä.
- ▶ Yhteyksiä operoidaan minimissään 15-paikkaisilla koneilla.
- ▶ Vuonna 2018 tuen määrä oli noin 60 €/matkustaja.
- ▶ Vuonna 2022 hankitun liikenteen arvo oli yhteensä noin 82,9 miljoonaa euroa.

Kuva 4. Julkisen palveluvelvoitteen lentoverkosto Norjassa.

Lähteet: Heiaas, A. M. & Nesbø, J. 2022. Nordic Procurement Seminar 2022. Copenhagen, 1. September 2022.

Solvoll, G. & Sandberg Hanssen, T-E. 2022. Public Service Obligation as a tool for implementing flight routes operated by electric aircrafts. Saatavilla (viitattu 21.2.2023):

<https://www.kvarken.org/wp-content/uploads/2022/09/FoURapport8422.pdf>.

Bråthen, S. & Sandberg Eriksen, K. 2018. Regional aviation and the PSO system – Level of Service and social efficiency. Saatavilla (viitattu 21.2.2023):

<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S096969971630223X>.

Julkisen palveluvelvoitteen kustannukset ja konekokojen vertailu

Taulukko 2. Johtopäätöksiä Euroopan julkisen palveluvelvoitteen lentoreittien kustannuksista tarkasteltaville reiteille (tilanne 18.9.2019).

Tilastotieto	Käytettävä tuen määrä per matkustaja
EU-alueen mediaani	60 €
EU-alueen keskiarvo	270 €
Ruotsin Tukholma-reitit keskimäärin	250 €
Viron Tallinna-reitit keskimäärin	87 €

Taulukko 3. Vertailu Viron ja Ruotsin julkisen palveluvelvoitteen lentoreittien konekoista (tilanne 18.9.2019).

Maa	Reitti	Matkustajat 2018	Konetyyppi	Istuinpaikat
Viro	Kuressaar–Tallinna	18 100	Jetstream 31/32	19
Viro	Kärdla–Tallinna	9 600	Jetstream 31/32	19
Viro	Kuressaar–Ruhnu–Pärnu	1 300	Britten-Normann 2B-26	9
Ruotsi	Arvidsjaur–Tukholma	21 500	ATP (68)	64
Ruotsi	Jällivaara–Tukholma	20 400	ATP	64
Ruotsi	Lycksele–Tukholma	14 100	FOKKER 50	46–56
Ruotsi	Vilhelmina–Tukholma	11 400	FOKKER 50	46–56
Ruotsi	Hemavan–Tukholma	11 100	FOKKER 50	46–56
Ruotsi	Sveg–Tukholma	6 400	Jetstream 31	19
Ruotsi	Torsby–Tukholma	3 000	Jetstream 31	19
Ruotsi	Hagfors–Tukholma	3 300	Jetstream 31	19
Ruotsi	Pajala–Luleå	2 300	Beech King 200	9
Ruotsi	Östersund–Umeå	6 700	Jetstream 31	19
Ruotsi	Kramfors–Tukholma	-	FOKKER 50	46–56

Johtopäätökset julkisen palveluvelvoitteen käytöstä Euroopassa Savonlinnan näkökulmasta

- ▶ Lentoliikenteen julkisen palveluvelvoitteen määrittäneitä maita yhdistää pääosin kaksi tekijää: paljon saaria sekä pääkaupunkikeskeinen lentoliikennejärjestelmä. Koska myös Suomessa on pääkaupunkikeskeinen lentoliikennejärjestelmä, tukee se julkisen palveluvelvoitteen käyttöä.
- ▶ Suurin osa reiteistä on erittäin vähäliikenteisiä, mediaanimatkustajamäärän ollessa noin 20 000 matkustajaa vuodessa. Ennen koronapandemiaa Savonlinnan reitin matkustajamäärä oli noin puolet tästä.
- ▶ Monet pääkaupungin reitille tukea saavat lentoasemat sijaitsevat n. 100–150 km etäisyydellä suuremmasta lentoasemasta, jolta on reittiliikennettä pääkaupunkiin tai toiselta palveluvelvoitteen lentoasemalta. Tältä osin Savonlinnan alue vastaa hyvin niitä alueita, joilla Euroopassa julkinen palveluvelvoite on käytössä.
- ▶ Yleisimmin julkisen palveluvelvoitteen reitit ovat ympärivuotisia ja viikkovuoroja on vähintään 10.
- ▶ Vastaavan kokoisia reittejä (n. 5 000–10 000 matk./v) on liikennöity pääasiassa n. 19-35-paikkaisilla koneilla.
- ▶ Lipun maksimihinnaksi yhteen suuntaan on yleisimmin asetettu n. 120 €, jota voidaan Suomen kotimaan lentoliikenteessä pitää jopa edullisena.

3. Lentoliikenne osana liikennejärjestelmää

Saavutettavuuden ja aluetalouden näkökulma

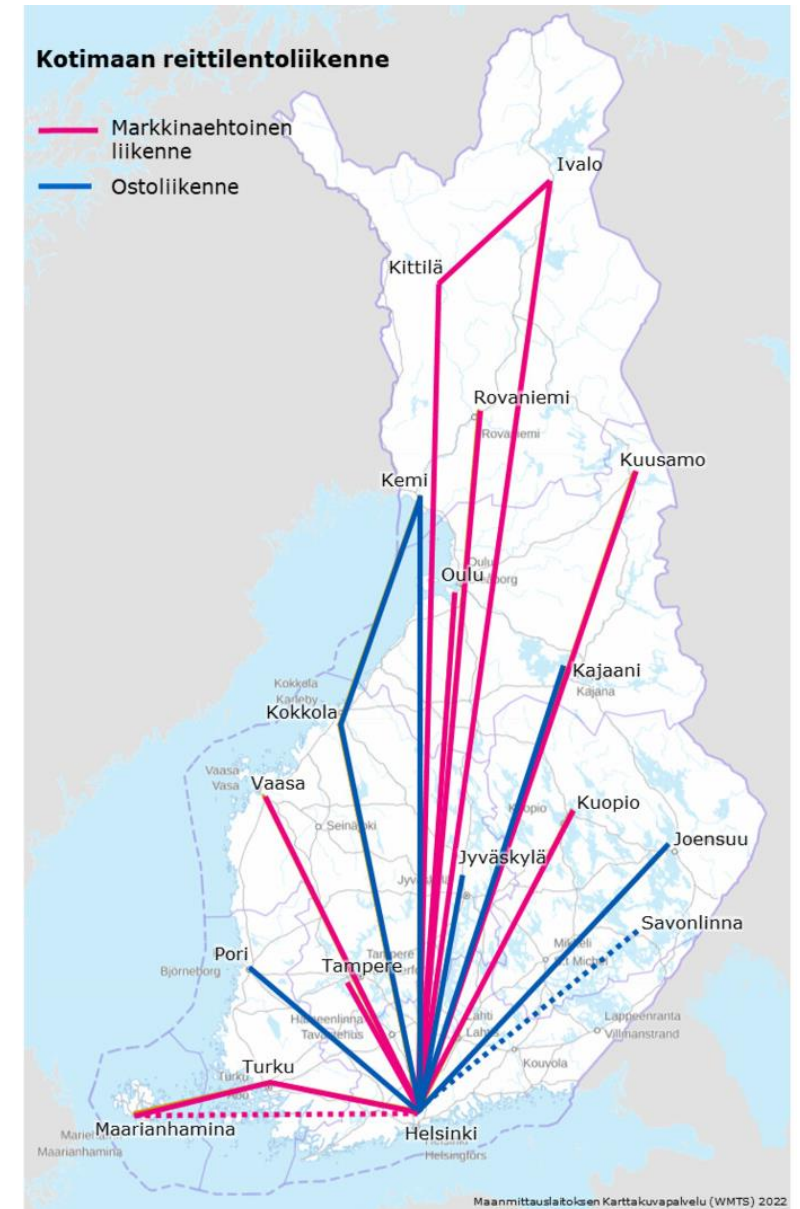

Lentoasemaverkosto mahdollistaa hyvän saavutettavuuden

Manner-Suomessa on yhteensä 21 siviili-ilmailun lentoasemaa, joista 16:lle oli kotimaan reittiliikenneyhteys Helsinki-Vantaalle vuonna 2022. Markkinaehtoisia näistä yhteyksistä oli 9 kpl ja ostoliikennettä 7 kpl.

Ostoliikenne Savonlinnaan on valtion ja Savonlinnan kaupungin yhdessä hankkimaa. Porin yhteys on täysin Porin kaupungin hankkimaa. Muut ostoliikenteen reitit on toteutettu valtion hankkimina vuodesta 2021 alkaen. Lisäksi Maarianhaminasta on itsehallintoalueen hankkima reittiyhteys Tukholmaan.

Kansainvälinen liikenne Suomesta ja Suomeen on keskittynyt Helsinki-Vantaan lentoasemalle, minkä takia sillä on merkittävä rooli koko Suomen kansainvälisen saavutettavuuden osalta. Viime vuosina useilta lentoasemilta on ollut myös suoria kansainvälisiä reittiyhteyksiä, pääosin kansainvälistä matkailua palvellen.

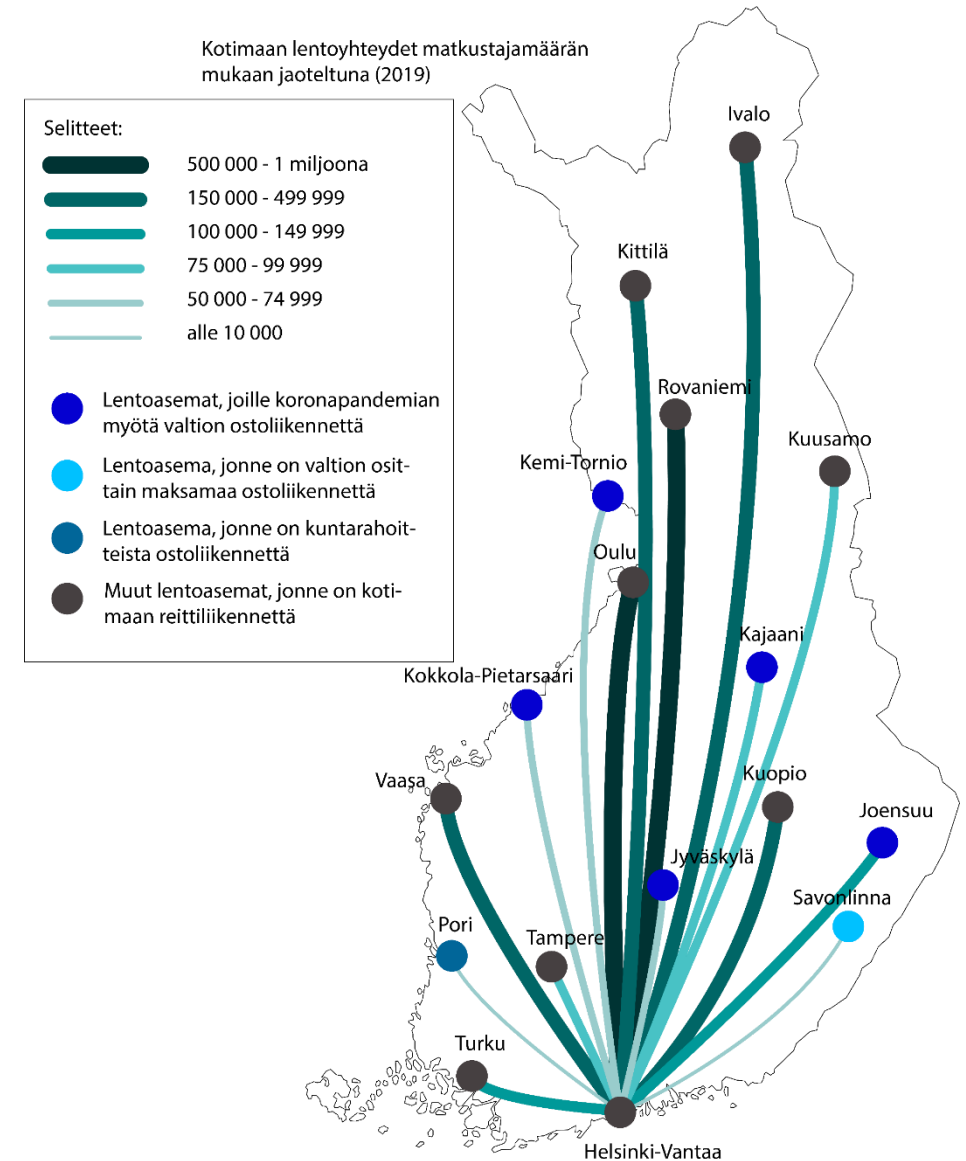
Kuva 5. Kotimaan reittilentoliikenne (toukokuu 2022)

Kotimaan lentoyhteyksien matkustajamäärät vaihtelevat

Vuonna 2022 Helsingin ja Savonlinnan välinen lentoyhteys keräsi vähiten matkustajia kotimaan säännöllisistä lentoyhteyksistä.

Kotimaan matkustajia lentoasemalla oli n. 2 400, minkä lisäksi kansainvälisiä matkustajia oli n. 700. Savonlinnan lentoaseman yhteydet olivat tauolla alkukesällä noin kahden kuukauden ajan Savonlinnan lentoaseman remontin vuoksi ja jäivät uudelleen tauolle joulukuun puolivälissä, mikä on hieman pienentänyt matkustajamääriä muihin vuosiin verrattuna.

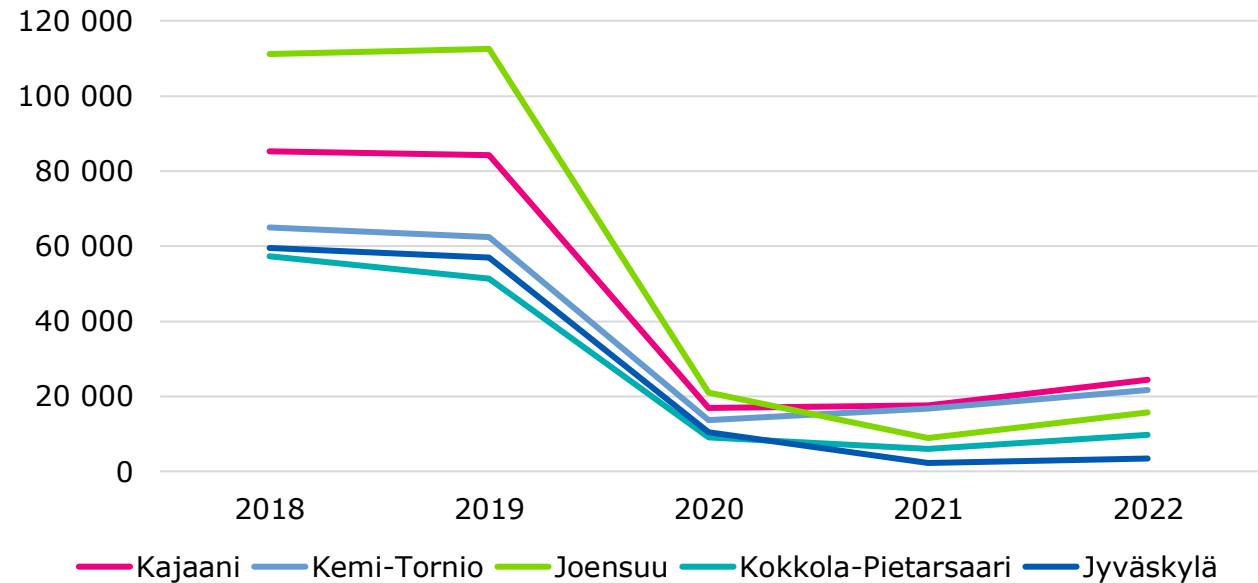
Käytännössä kotimaan matkustajat ovat Savonlinnan ja Helsinki-Vantaan välisen yhteyden matkustajia ja kansainväliset matkustajat olivat charter-lentojen matkustajia. Savonlinnasta on ollut sekä kansainvälisiä matkustajia alueelle tuovia lentoja että seudun asukkaita ulkomaille vieviä lentoja.

Kuva 6. Kotimaan yhteyksien matkustajamäärät ennen koronapandemiaa vuonna 2019. Tietojen lähde: Finavia.

Julkisen palveluvelvoitteen lentoyhteydet Suomessa

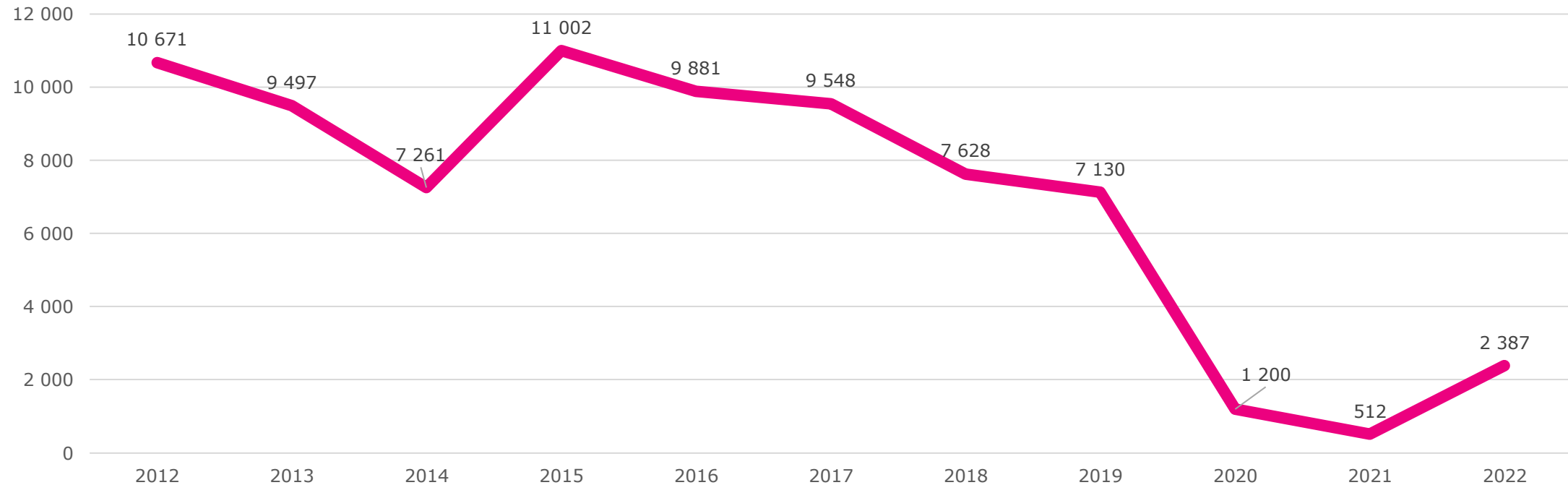
- ▶ Suomessa on 8 julkisen palveluvelvoitteen lentoyhteyttä, joista kaikki paitsi yksi suuntautuvat Helsinkiin. Lentoyhteyksien hankkimista on perusteltu alueiden syrjäisyydellä, kehitysalue-statusella ja reittien ohiuudella. Yhteydet hankittiin ensimmäisen kerran vuonna 2021.
- ▶ Jyväskylän ja Helsingin välistä yhteyttä operoidaan vähintään 21-paikkaisella koneella, muilla yhteysväleillä koneen paikkamäärän on oltava vähintään 42. Yhteyksiä operoidaan ympäri vuoden 8–9 vuoroa viikossa.
- ▶ Vuoden 2021 marraskuussa reiteillä oli keskiarvona per lento seuraavat matkustajamäärät:
 - ▶ Joensuu 17 matkustajaa (n. 50-paikkainen kone)
 - ▶ Jyväskylä 5 matkustajaa (n. 33-paikkainen kone)
 - ▶ Kajaani 29 matkustajaa (n. 70-paikkainen kone)
 - ▶ Kemi-Kokkola yhdistelmälenno 14 matkustajaa (n. 50-paikkainen kone).
- ▶ 9 kuukauden hankintajakson (31.10.2022–30.7.2023) aikana yhteyksiä tuetaan yhteensä noin 12,5 miljoonalla eurolla.

Kuva 7. Julkisella palveluvelvoitteella palveltavien lentoasemien matkustajamäärät 2018–2022. Kaavio osoittaa pitkäaikaisen suunnan liikenteen määrissä, mutta kaikkien ostoliikennereittien osalta liikenteen jatkuvuudessa on ollut eripituisia keskeytyksiä muun muassa Covid-19-pandemiasta johtuen. Tietojen lähde: Finavia.

Lisäksi Ahvenanmaan maakunnan hallitus ostaa Maarianhamina-Tukholma välille lentoliikennettä n. 50-paikkaisella koneella. Yhteyttä operoidaan 11 vuoroa viikossa. Täyttöaste on ollut keskimäärin noin 43 % (tieto vuodelta 2019).

Savonlinnan lentoyhteyden käyttö on hieman vilkastunut koronapandemian väistyttyä

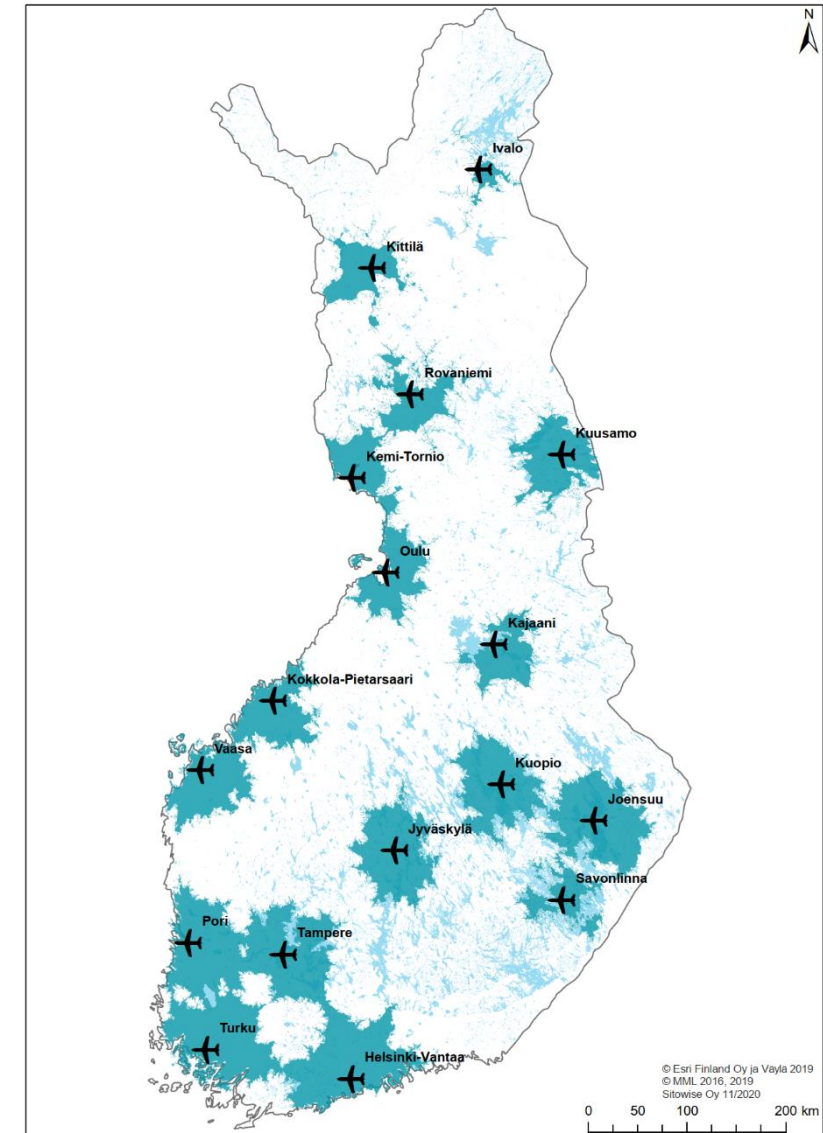

Kuva 8. Savonlinnan lentoyhteyden matkustajamäärät 2012–2022. Tietojen lähde: Finavia.

Kotimaan lentoyhteydet palvelevat noin tunnin saavutettavuusalueita

Kotimaan lentoyhteyksien vaikutusalue on noin yhden tunnin alue tieverkkoa pitkin. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että jos lähin lentoasema, josta on kotimaan lentoyhteys Helsinki-Vantaalle, sijaitsee yli tunnin ajomatkan päässä, lisääntyy muiden kulkumuotojen käyttö tai matkoja jää tekemättä. Pohjoisemmassa Suomessa lentoasemien vaikutusalue on kilpailevien yhteyksien puutteen takia suurempi, kun taas mitä etelämmäksi tullaan, sen pienemmäksi kotimaan yhteyksien vaikutusalue käy. Kansainvälisten lentoyhteyksien vaikutusalue on usein huomattavasti suurempi kuin kotimaan lentoyhteyksien, jopa 3 tuntia.

Vuonna 2022 Helsinki-Vantaalta operoitiin 16 Manner-Suomen lentoasemalle säännöllistä kotimaan reittilentoliikennettä. Tunnin vaikutusalueella näistä lentoasemista asui vuonna 2019 reilu 4 miljoonaa henkilöä eli noin 75 % väestöstä. Savonlinnan lentoaseman vaikutusalueella asuu noin 42 000 henkilöä.

Kuva 9. Kotimaan reittiliikenteen lentoasemat ja niiden yhden tunnin saavutettavuusalueet tieverkkoa pitkin

Lentoliikenteellä on huomattavia aluetaloudellisia vaikutuksia (1/2)

Lentoliikenteen merkitys aluetalouden kehitykselle on sitä suurempi, mitä syrjäisempi alue on kyseessä. Syrjäisillä alueilla lentoliikenne ruokki aluetaloudellista kehitystä, kun taas suurilla kaupunkialueilla kausaliteetti oli toisinpäin eli taloudellinen kasvu ruokki lentoliikenteen kasvua.¹ Myös muissa tutkimuksissa on löydetty lentoliikenteen aluekehityksellisen merkityksen kasvavan mitä syrjäisemmästä alueesta on kyse².

Alueellisilla, pienemmillä lentoasemilla Euroopassa 1 000 matkustajaa vastaa yhtä suoraa työpaikkaa³. Kun epäsuorat, välilliset ja katalyyttiset vaikutukset otetaan huomioon, vastaa 1 000 matkustajaa 4 työpaikkaa Suomessa⁴.

Kansainväliset lentoliikenneyhteydet vaikuttavat merkittävästi yritysten investointipäätöksiin⁵:

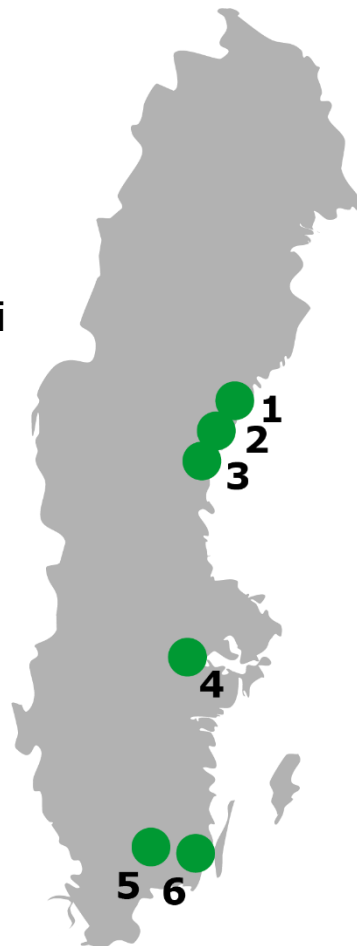
- ▶ 56 % yrityksistä pitää kansainvälisiä liikenneyhteyksiä välttämättöminä yrityksen sijaintia valittaessa
- ▶ 18 % yrityksistä jätti suoraan investoimatta kohteeseen, josta puuttuivat kansainväliset lentoyhteydet. Näin kokivat erityisesti korkean teknologian yritykset.
- ▶ 28 % yrityksistä uskoo innovaatioiden syntymisen ja investointien kärsivän huomattavasti, jos lentoyhteydet vähenisivät.

Lähteet: ¹ Mukkula, K. & Tervo, H. 2013. Air transportation and regional growth: which way does the causality run? ² Halpern, N & Bråthen, S. 2011. Impact of airports on regional accessibility and social development. ³ ACI Europe. 2015. Total Impact of an Airport. ⁴ Oxford Economics, Economic Benefits from Air Transport in Finland (2011) ⁵ ATAG. 2005. Economical and social contribution of air transport.

Lentoliikenteellä on huomattavia aluetaloudellisia vaikutuksia (2/2)

Ruotsissa on tutkittu usean pienen lentoaseman aluetaloudellista vaikutusta. Suurin osa tutkimuksista on tehty lentoaseman sulkemisen vaikutuksista aluetalouteen (palkkasummaan). Vaikka säännöllisten reittiyhteyksien loppuminen ei ole täysin sama asia kuin lentoaseman sulkeminen, palvelevat tilauslennot paljon pienempää segmenttiä eivätkä mahdollista samalla tapaa yksittäisten ihmisten tai pienten seurueiden matkustamista.

Ruotsin tutkimusten perusteella lentoasemien aluetaloudelliset vaikutukset vaihtelivat noin 1–38 miljoonan euron välillä. **Vaikutukset olivat sitä suuremmat, mitä kauempana Tukholmasta lentoasema sijaitsi.**

Taulukko 4. Lentoasemien sulkemisen vaikutus aluetalouteen Ruotsissa tehtyjen tutkimusten mukaan (lähde: Itä- ja Pohjois-Suomen lentoliikenteen kehittämishanke 2015, jonka lähteenä alkuperäiset selvitykset)

Lento-asema	Vaikutus-alueen väkiluku	Lentoaseman matkustajamäärä	Lentoaseman sulkemisen vaikutus
Örnsköldvik (1)	60 000	2013: 80 123 (reitit ARN)	-113 Mkr (palkkasummaan)
Höga Kusten (2)	43 000	2013: 16 890 (reitit ARN, GEV)	-81 Mkr (palkkasummaan)
Sundsvall Timra (3)	223 000	2013: 272 000 (reitit ARN, BRO, GOT, LLA)	-380 Mkr (palkkasummaan)
Västerås (4)	250 000	2009: 173 187 (Ryanair&Wizzair-reittejä)	-10 Mkr (palkkasummaan*)
Växjö** (5)	740 000	2010: 163 000 (reitit: ARN, BRO)	-82 Mkr (palkkasummaan*)
Kalmar (6)	162 000	2013: 166 000 (reitit ARN, BRO)	-53 Mkr (palkkasummaan*)

* Laskettu itse raportin perusteella: 25 vuoden luku on jaettu tasan.

** Ei täysin vertailukelpoinen, vaikutusalue oletettu laajemmaksi.

Kotimaan lentoliikenteellä on kaksi keskeistä roolia

1) Kansainväliset yhteydet Helsinki-Vantaan kautta

Liikematkustuksen näkökulmasta Helsinki-Vantaa on ainut lentoasema, jolta on kattavat kansainväliset lentoyhteydet. Vaikka viime vuosina suorat kansainväliset reittiyhteydet ovat yleistyneet muillakin lentoasemilla, ovat ne usein kausittaisia ja muutamilla viikkovuoroilla palvelevat ensisijaisesti vapaa-ajan matkailua (sekä tulevaa että lähtevää). Poikkeuksen muodostavat muutamat lentoasemat, joilta on ollut päivittäiset yhteydet ulkomaiselle hub-lentoasemalle, kuten Tukholmaan.

Kotimaan yhteydet palvelevat jatkoyhteyksinä myös Helsinki-Vantaan kautta tapahtuvalle vapaa-ajan matkailulle, erityisesti alueelle saapuvien yksilömatkailijoiden ja pienien ryhmien osalta.

Yrityksillä on myös kansainvälisiin lentokuljetuksiin liittyviä tarpeita.

2) Kotimaan pitkän matkan joukkoliikenteen runkoyhteydet

Sekä liikematkustuksen että vapaa-ajan matkustuksen näkökulmasta kotimaan lentoliikenneyhteydet palvelevat joukkoliikenteen runkoyhteyksinä.

Liikematkustajille muiden liikkumismuotojen kilpailukyky heikkenee merkittävästi matka-ajan ylittäessä kolme tuntia, vapaa-ajan matkustajien osalta kipuraja on korkeammalla, usein neljän ja kuuden tunnin välillä.

Joukkoliikenteen nopeiden runkoyhteyksien tärkeys korostuu erityisesti terveydenhuollon osalta: lääkäreiden työasiamatkat, tarvikkeiden ja näytteiden kuljetukset sekä erikoissairaanhoidon potilaat tarvitsevat yhteyksiä.

Lisäksi säännöllinen reittilentoyhteys on edellytys Savonlinnan lentoaseman olemassaololle

- ▶ Säännöllinen reittiyhteys on edellytys sille, että Finavia ylläpitää lentoasemaa. Säännöllinen reittiyhteys mahdollistaa myös charter-lentoliikenteen kehittämisen, sillä lentoasema on laajemmin auki. Lentoaseman olemassa ololle voidaan tunnistaa myös huoltovarmuudellista näkökulmaa.
- ▶ Erityisesti alueelle tulevien charter-lentojen aluetaloudellinen vaikutus on merkittävä, sillä matkailijat jättävät merkittäviä summia mm. alueen majoitus-, ravintola- ja ohjelmistopalveluyrityksille. Lentojen merkitys korostuu kaikkialla Suomessa, mutta erityisesti Itä-Suomessa, tällä hetkellä, kun Venäjän kysyntä on käytännössä poistunut kokonaan.
 - ▶ Kesällä ja syksyllä Savonlinnan seudulle on tulossa neljä part-charter-lentoa Frankfurtista ja neljä lentoa Rotterdamista. Molempiin on optiosopimukset vuosille 2024 ja 2025.
 - ▶ Oopperajuhlien tavoite on kasvattaa ulkomaalaisten lipunostajien osuutta.
 - ▶ Seudun matkailuyritykset ovat sitoutuneita kehittämään kansainvälistä matkailua. Seudulla on vahvat edellytykset kestävään matkailuun. Seudun matkailutuote on erityisen houkutteleva miljoonakaupunkien asukkaille.
 - ▶ Visit Finlandin tavoitteena on lisätä Saimaan alueen kansainvälistä tunnettavuutta ja nostaa Saimaan alueen brändi Lapin rinnalle.

Elinkeinoilla on monia lentoliikennetarpeita

Elinkeino	Matkustustarve	Kuljetustarve
Matkailu ja tapahtumatuotannot	<ul style="list-style-type: none"> • Matkailijat ja tapahtumavieraat • Matkanjärjestäjät tutustumiskäynneillä 	<ul style="list-style-type: none"> • Suur tapahtumien vaatimat kausittaiset kuljetukset, esim. kansainväliset urheilutapahtumat, leirit
Energiahuolto ja prosessiteollisuus (Metsä-, metalli-, kaivos-, kemian-, muovi-, kumi- ja elintarviketeollisuus)	<ul style="list-style-type: none"> • Huolto- ja asennushenkilöstö (myös jälkiasennukset) • Muu kriittisen asiantuntemuksen henkilöstö • Myyntitehtävissä olevat • Asiakkaiden vierailukäynnit 	<ul style="list-style-type: none"> • Koneet ja laitteet • Kriittiset varaosat • Posti (1. luokka)
Tietoyhteiskunta, suunnittelu- ja teknologiateollisuus ja rahoitushuolto	<ul style="list-style-type: none"> • Johto- ja myyntihenkilöstö • Asiantuntijat ja suunnittelijat • Huolto- ja asennushenkilöstö 	<ul style="list-style-type: none"> • Tietojärjestelmien varaosat • Posti (1. luokka) • Raha, arvometallit
Logistiikka (alueen sisäinen ja kansainvälinen)	<ul style="list-style-type: none"> • Johto- ja operatiiviset vastuuhenkilöt 	<ul style="list-style-type: none"> • Varaosat • Huoltovarmuus
Sosiaali- ja terveystarvikkeet	<ul style="list-style-type: none"> • Lääkärit (keikkatyö) • Erikoissairaanhoidon potilaat 	<ul style="list-style-type: none"> • Lääkkeet, hoitotarvikkeet ja -laitteet • Siirrettävät elimet, kiireelliset lääkinnälliset kuljetukset (veripalvelu)
Julkinen hallinto	<ul style="list-style-type: none"> • Henkilökunta (vuorovaikutus keskushallinnon kanssa) • Kansainvälinen yhteistyö (EU, naapurimaat) 	
Yliopistot ja muut tutkimuslaitokset	<ul style="list-style-type: none"> • Tutkimus- ja opetushenkilökunta (yhteistyöverkostot) • Kansainväliset opiskelijat 	<ul style="list-style-type: none"> • Tapahtumiin liittyvät kuljetukset (kansainväliset kokoukset, konferenssit)

Lisäksi lentoliikenteellä on tärkeä rooli **pitkän matkan runkoyhteyksillä** muun Suomen ja pääkaupunkiseudun välillä.

Lentoyhteyksille tunnistetut tarkemmat tarpeet eri toimijoiden ja toimintojen näkökulmasta

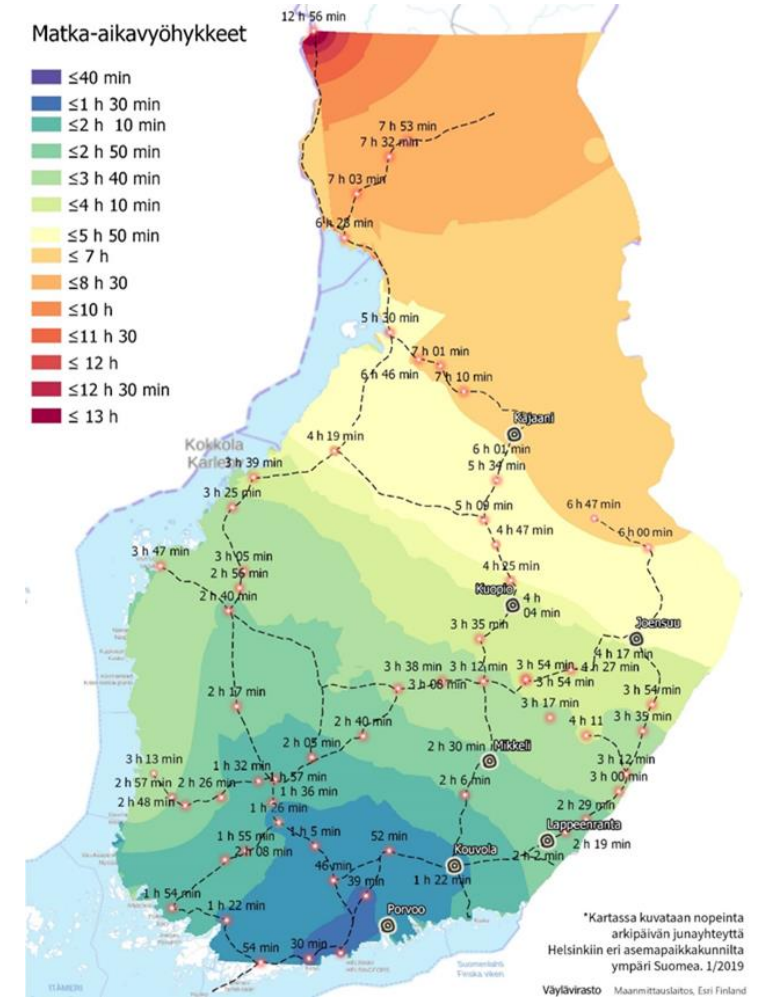
Toiminto, jolla tarve lentoliikenteelle	Arvio lentoyhteuksista tarkemmin
Vientirytykset sekä julkiset toimijat, joilla on kansainvälistä toimintaa <ul style="list-style-type: none">Alueelta matkustaminen ulkomaisiin kohteisiinAsiakkaiden matkustaminen alueelle	<ul style="list-style-type: none">Keskeistä on lentojen kytkeytyminen Helsinki-Vantaan kansainvälisiin aaltoihin (~klo 7, ~klo 15-17, ~klo 21)Kesällä ja lauantaisin on hiljaisempaa
Yritys- ja hallintotoiminta, jolla tarve matkustaa pääkaupunkiseudulle <ul style="list-style-type: none">Myös pääkaupunkiseudulta alueelle tulevaa liikennettä	<ul style="list-style-type: none">Keskeistä on lentojen kytkeytyminen arkisin klo 8-16 työpäivään loma-aikojen ulkopuolellaLoma-aikoina ja viikonloppuisin on hiljaisempaa
Matkailutoiminta	<ul style="list-style-type: none">Reittilennot ovat keskeisiä yksilömatkailijoille sekä pienille ryhmille.Kansainväliselle matkustukselle keskeistä kytkeytyminen Helsinki-Vantaan kansainvälisiin aaltoihin muutaman kerran viikossaKausittain vaihtelevat matkailutarpeet aiheuttavat vaateita konekoolle, erityisesti ruumatilalle.
Joukkoliikenteen peruspalvelutaso <ul style="list-style-type: none">Kotimaan matkat, mm. vierailut ystävien ja sukulaisten luona	<ul style="list-style-type: none">Päivittäinen palvelutaso (inhimilliset kellonajat). Keskeistä muun runkoliikenteen (juna, linja-auto) matka-ajat ja vuorovälit.Alueen kokonaisvaltaiset saavutettavuustekijät
Lentokuljetukset	<ul style="list-style-type: none">Lentokuljetusten merkittävät tarpeet liittyivät lähinnä tapahtumiin (erityisesti konferenssit, urheilu) ja matkailuun.

Junaliikenteen palvelutaso ei Suomessa riitä korvaamaan lentoliikenneyhteyksiä

Useissa maissa junaliikenne ja lentoliikenne kilpailevat keskenään matkustajista. Suomessa vastaavaa on nähty mm. Seinäjoen, Mikkelin ja Lappeenrannan osalta junaliikenteen nopeutumisen myötä. Myös tieyhteyksien nopeutumisella on vaikutusta lentoliikenteen kysyntään. Kriittisenä rajana pidetään noin 3 tunnin matka-aikaa: mitä enemmän juna- tai automatka ylittää 3 tunnin rajan, sitä enemmän nousee lentoliikenteen kulkutapaosuus kyseisellä yhteysvälillä. 6 tunnin kohdalla lentoliikenne on yleensä huomattavasti junaliikennettä suositumpaa.

Kolmen tunnin matka-aikaraja pätee vain kotimaan sisäisessä matkustamisessa. Kansainvälisessä matkustamisessa, jossa Helsinki-Vantaa on vain kauttakulkuasema, kotimaan lentoyhteys on osa pidempää matkaketjua. Käytännössä alueellisilta lentoasemilta päästään kotimaan lentoyhteydellä kansainvälisen lennon lähtöselvitysalueelle samassa ajassa, joka täytyy varata Helsinki-Vantaalla siirtymiin ja turvatarkastukseen.

Savonlinnan ja Helsingin välillä operoidaan päivittäin 4–5 junavuoroa suuntaansa. Nopeimmillaan kaupunkien välinen matka-aika on 4 tuntia ja 10 minuuttia. Kaikki vuorot sisältävät vaihdon Parikkalassa. Savonlinnan onkin yksi selkeimpiä alueita Suomessa, jossa junaliikenteen palvelutaso ei pysty korvaamaan lentoliikennettä.

Kuva 10. Junaliikenteen matka-ajat nopeimmilla vuoroilla. Lähde: Väylävirasto

4. Savonlinnan lentoyhteyden vaikutukset yrityksille

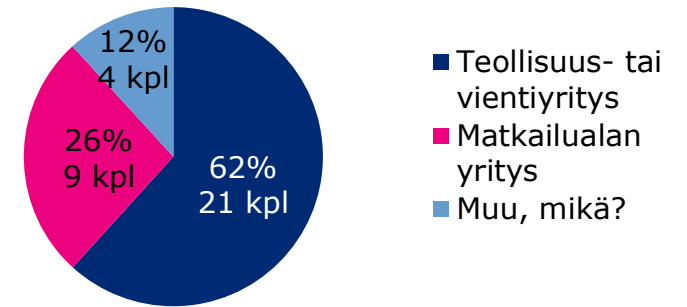
Kyselytulokset sekä edellisen selvityksen johtopäätökset

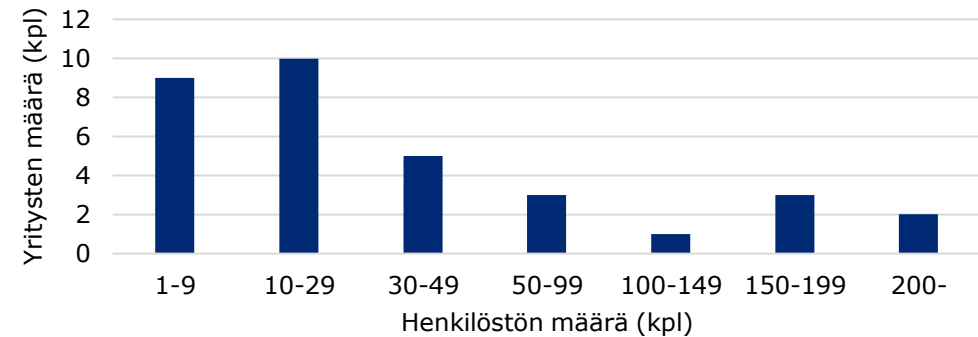
Kyselyn tulokset – taustatiedot

- ▶ Savonlinnan seudun teollisuus-, vienti- ja matkailuyrityksille järjestettiin kysely Helsinki–Savonlinna lentoyhteyden palvelutasotarpeiden ja toimivan lentoyhteyden vaikutusten kartoittamiseksi.
- ▶ Kysely oli avoinna 15.–23.2.2023
- ▶ Kysely lähetettiin Savonlinnan kaupungin tunnistamille noin 115 yritykselle, jotka hyödyntävät Helsinki–Savonlinna lentoyhteyksiä suoraan tai välillisesti.
- ▶ Kyselyyn saatiin yhteensä 34 vastausta.
- ▶ Vastanneiden yritysten työntekijämäärä Savonlinnan seudulla vaihteli yhden ja 275 työntekijän välillä. Keskimäärin vastanneilla yrityksillä oli Savonlinnan seudulla 52 työntekijää.
- ▶ Vastanneiden yritysten liikevaihdon keskiarvo Savonlinnan seudun toimipisteissä oli noin 10,2 milj. €.

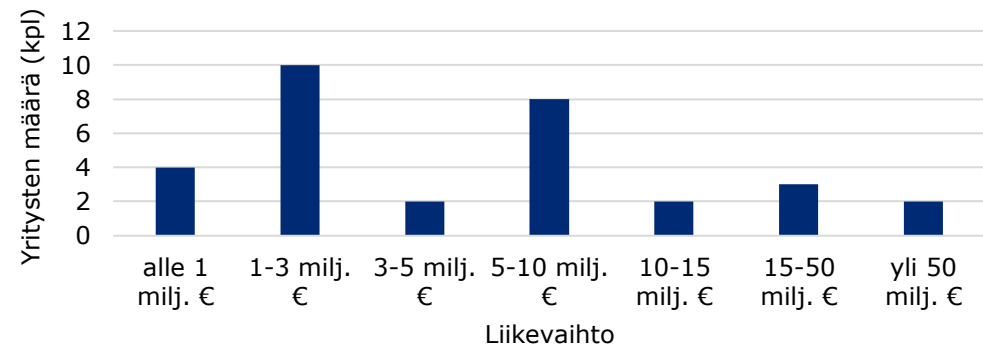
Yrityksen tyyppi

Henkilöstömäärän jakautuminen

Liikevaihdon jakautuminen

Kuva 11. Kyselyyn vastanneiden yritysten tyypit sekä henkilöstömäärän ja liikevaihdon jakautuminen.

21.3.2023

Kyselyn tulokset – lentoliikenteen vaikutukset yrityksen toimintaan 1/2

Kuinka tärkeää yrityksenne toimintaedellytysten kannalta on säännöllinen, aiempien vuosien mukainen lentoliikenneyhteys Savonlinnan ja Helsingin välillä?

Asteikko: 1 = ei ollenkaan tärkeää, 5 = erittäin tärkeää

Onko lentojen pysähdyksissä oleminen vaikeuttanut yrityksenne toimintaa?

Asteikko: 1 = ei juurikaan, 5 = erittäin paljon

Jos lentoliikenneyhteyttä Savonlinnan ja Helsingin välillä ei olisi tarjolla, kuinka todennäköisesti yrityksessänne pohdittaisiin Savonlinnan seudulla olevien toimintojen lakkauttamista tai siirtämistä joko muualle Suomeen tai ulkomaille?

Asteikko: 1 = ei todennäköistä, 5 = erittäin todennäköistä

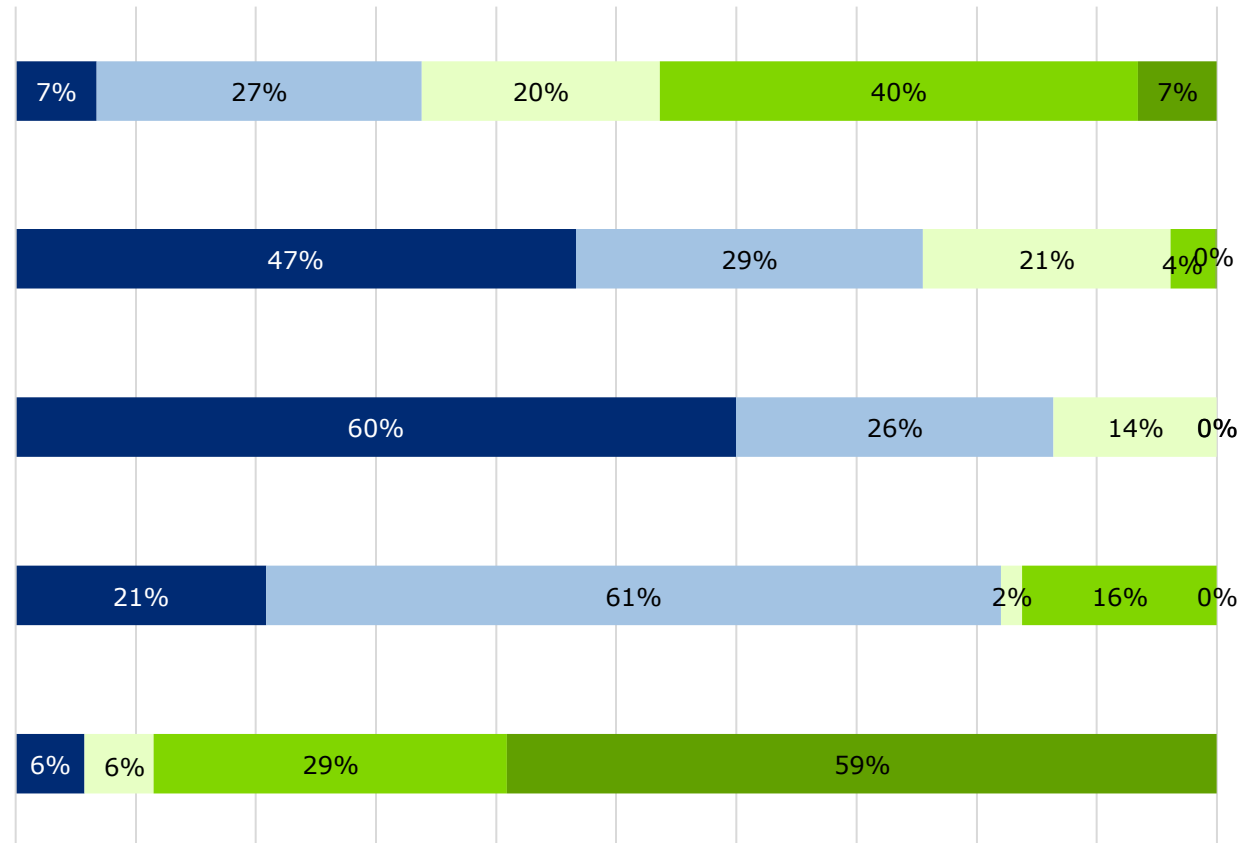
Kuinka paljon lentoliikenneyhteyksillä on merkitystä kiireellisten varaosien tai vastaavien toimituksessa?*

Asteikko: 1 = ei ollenkaan merkitystä, 5 = erittäin paljon merkitystä

Kuinka suuri merkitys charterlennoilla on ollut yrityksenne taloudelliseen tulokseen?**

Asteikko: 1 = ei ollenkaan merkittävä, 5 = erittäin merkittävä

■ 1 ■ 2 ■ 3 ■ 4 ■ 5

Kuva 12. Kaavioita lentoliikenteen vaikutuksista vastanneiden yritysten toimintaan. Vastaukset on painotettu yritysten liikevaihtojen mukaan.

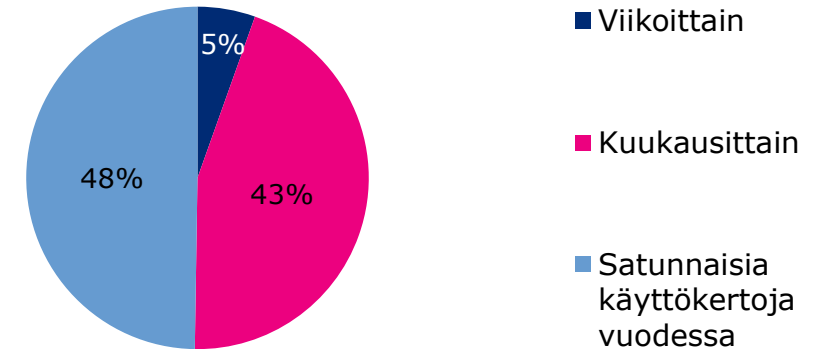
* Kysymykseen vastasivat vain teollisuus- ja vientiyritykset.

** Kysymykseen vastasivat vain matkailuyritykset.

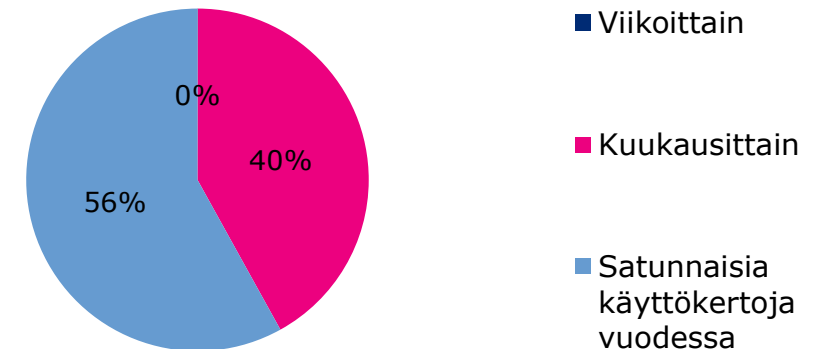
Kyselyn tulokset – lentoliikenteen vaikutukset yrityksen toimintaan 2/2

- ▶ Useat yritykset perustelevat lentoyhteyden tärkeyttä henkilöstön vaivattomalla ja nopealla liikkumisella Helsinkiin ja edelleen muualle Eurooppaan. Myös yritysten asiakkaat käyttävät yhteyttä matkustaessaan Savonlinnaan.
- ▶ Kuitenkin noin 70 % vastanneista yrityksistä kertoo henkilöstönsä ja asiakkaidensa käyttävän lentoyhteyttä vain satunnaisia kertoja vuodessa.
- ▶ Lentojen pysähdyksissä oleminen on hidastanut tai jopa estänyt yritysten henkilöstön matkoja etenkin ulkomaille. Korvaavina kulkutapoina on käytetty eniten henkilöautoa ja junaa.

Kuinka usein henkilöstönne käyttää lentoyhteyttä?

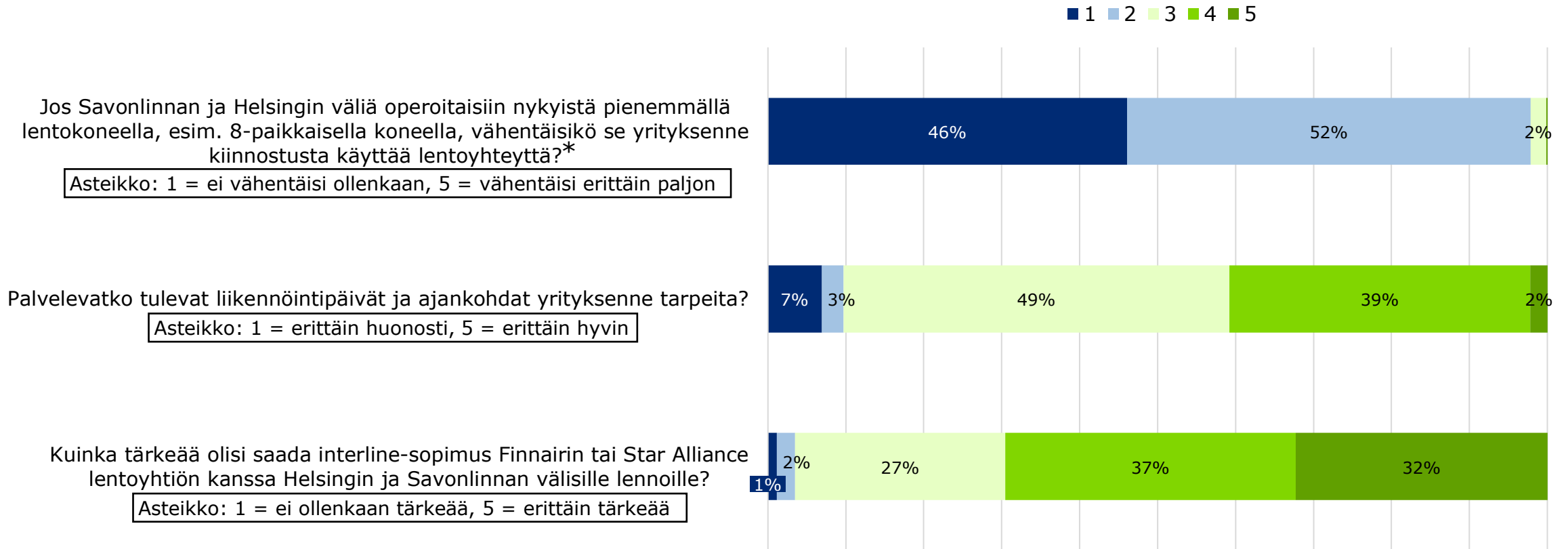

Kuinka usein yrityksenne asiakkaita tulee Savonlinnaan lentäen?

Kuva 13. Yritysten henkilöstön ja asiakkaiden lentoyhteyden käyttötiheys. Vastaukset on painotettu yritysten liikevaihtojen mukaan.

Kyselyn tulokset – Savonlinna-Helsinki yhteysvälin palvelutaso 1/2

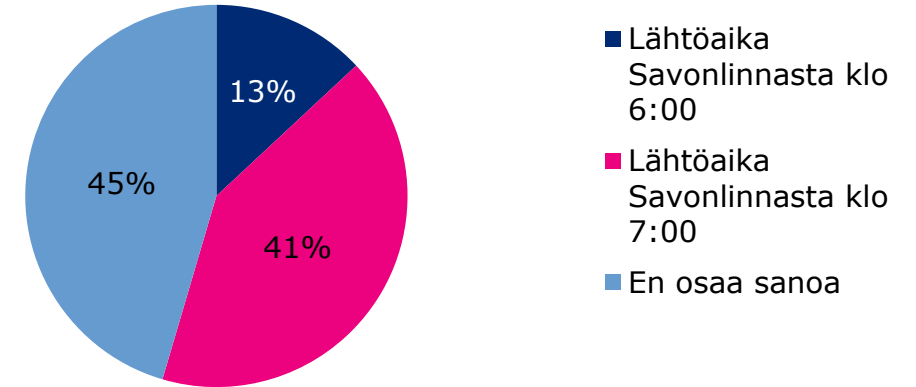

Kuva 14. Yritysten näkemyksiä Savonlinna-Helsinki yhteysvälin palvelutasosta. Vastaukset on painotettu yritysten liikevaihtojen mukaan.
* Kysymykseen vastasivat vain teollisuus- ja vientiyritykset.

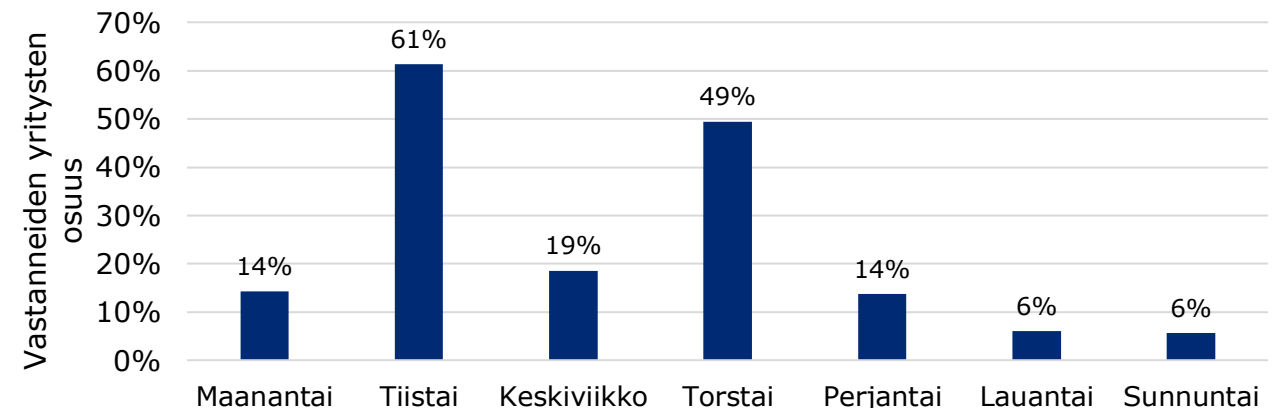
Kyselyn tulokset – Savonlinna-Helsinki yhteysvälin palvelutaso 2/2

- ▶ Useat teollisuus- ja vientiyritykset olivat muuten tyytyväisiä tuleviin liikennöintipäiviin ja -aikoihin, mutta toivoivat, että Savonlinna-Helsinki aamuyhteydellä ehtisi Euroopan jatkolennoille. Vastaavasti Helsinki-Savonlinna iltayhteydelle toivottiin myöhäisempää aikataulua, jotta siihen ehtisi Euroopan lennoilta.
- ▶ Matkailuyritysten puolelta toiveena esitettiin, että kesäsesongin aikaan lentoja olisi myös viikonloppuisin.

Kumpi aamulennon ajankohdista olisi teidän yrityksellenne sopivin?

Minä viikonpäivinä ylimääräiset vuoroparit palvelisivat yrityksenne tarpeita parhaiten?*

Kuva 15. Yritysten näkemyksiä Savonlinna-Helsinki yhteysvälin liikennöintiajankohdista. Vastaukset on painotettu yritysten liikevaihtojen mukaan. 21.3.2023
*Kysymyksessä sai valita yhden tai kaksi vaihtoehtoa.

Savonlinnan lentoliikennetarpeet, haastattelut 2020

Aiemmassa, vuoden 2020 selvityksessä toteutettiin lisäksi haastatteluja seuduilla. Niiden perusteella tehtiin alla oleva yhteenveto Savonlinnan seudun lentoliikennetarpeista.

	Kuvaus alueen tarpeista	Arvio oikeatasoisuudesta
<i>Liikematkustuksen tarpeet (kansainvälinen ja kotimainen)</i>	Savonlinnan alueella on prosessiteollisuutta. Lentomatkustuksen kysyntä on vakiintunut (n. 600 matkaa/kk (vuonna 2019)). Tästä todennäköisesti erittäin suuri osa on liikematkustusta.	Tarve on päivittäistä: Savonlinnasta aamuvuoro, jolla tavoittaa kansainvälisen aallon, paluu Helsingistä alkuillasta. Alueelle myös päästävä, mutta tarve on pienempi.
<i>Kansainvälisen matkailun tarpeet</i>	Kansainvälisen matkailun tarpeet on järjestetty pääosin tilauslentoliikenteellä, mutta matkailijat ovat käyttäneet myös kotimaan reittiyhteyttä.	Pistemäiset tarpeet keskeisten tapahtumien aikana.
<i>Pitkän matkan runkoliikenteen näkökulma</i>	Lentoyhteyden kokonaismatkustajamäärä huomioiden näyttää siltä, että sitä ei hyödynnetä kovinkaan paljon vapaa-ajan matkustamisessa.	Juna- tai linja-autoliikenne eivät tarjoa alle 3 tunnin matkaketjuja Helsinkiin. Vaihdotonta junayhteyttä ei ole tarjolla. Toisaalta lentoyhteyden käyttö vapaa-ajan matkoilla vaikuttaa olevan vähäistä. Yhteystarve on viikoittaista, mutta ei päivittäistä.

Savonlinnan lentoyhteys elinkeinopolitiikan ja aluekehityksen näkökulmasta, selvitys 2020

- ▶ Vuonna 2020 julkaistussa selvityksessä Savonlinnan lentoliikenneyhteydestä todettiin elinkeinopolitiikan ja aluekehityksen näkökulmasta seuraavaa:
 - ▶ Savonlinnan alueella on erityisesti prosessiteollisuuden kansainvälisiä yrityksiä, joita lentoyhteys palvelee. Alihankintaketjuineen yrityksiä on alueella yli 2 000 ja liikevaihto ylittää 500 miljoonaa euroa. Yhteisöveron tuotot ovat kaupungissa 302 € henkeä kohden.
 - ▶ Savonlinnan seudun elinkeinorakenteessa korostuvat teollisuuden ja kaupan toimialat. Liikevaihdossa mitattuna teollisuus ja tukku- ja vähittäiskauppa käsittävät 64 % koko seutukunnan taloudellisesta toiminnasta.
 - ▶ Teollisuudessa ja kansainvälisessä vientiliiketoiminnassa toimivat yritykset pitävät lentoliikennettä perusedellytyksenä toiminnan kehittämiseksi.
 - ▶ Teollisuuden lisäksi Savonlinnan alueella on myös matkailutoimintaa. Tunnetuimmat tapahtumat ovat kesäkaudella, mm. Oopperajuhlat ja Boxing Night.

5. Savonlinnan lentoyhteyden julkisen palveluvelvoitteen täyttymisen arviointi

Savonlinnan alue täyttää lentoliikenteen julkisen palveluvelvoitteen ehdot

Euroopan unionin julkisen palveluvelvoitteen asetuksen mukaisesti alueen tulee olla joko syrjäinen tai kehitysalue tai reitin vähäliikenteinen. Lisäksi alueelta ei saa olla alle kolmen tunnin matkaketjuja ilman lentoyhteyttä ja lentoyhteyden tulee olla ehdottoman tärkeä alueen taloudelliselle ja sosiaaliselle kehitykselle. Savonlinnan on katsottu täyttävän nämä ehdot. Tarkemmat perustelut on esitetty seuraavilla sivuilla.

	Näistä yhden ehdon tulee täytyä			Tämän ehdon tulee täytyä	Tämän ehdon tulee täytyä
Lentoasema	Syrjäinen alue (yli 400 km Helsingistä)	Kehitysalue (BKT verrattuna maan keskiarvoon)	Vähäliikenteinen reitti (matkustajamäärä alle 100 000)	Ei alle 3 h matkaketjuja Helsinkiin ilman lentoyhteyttä	Ehdoton tärkeys taloudelliselle ja sosiaaliselle kehitykselle
Savonlinna		X	X	X	X

Kehitysalue-, vähäliikenteisyys- ja matkaketjuehtojen täyttyminen

- ▶ Manner-Suomen BKT henkeä kohden on viimeisimmässä valmistuneessa tilastossa (2020) 43 000 €. Savonlinnan seutukunnan keskimääräinen BKT henkeä kohden on noin 12 000 € alhaisempi kuin koko Manner-Suomen vastaava luku, mikä tarkoittaa, että kehitysalue-ehto täyttyy.
- ▶ Savonlinnan lentoaseman matkustajamäärä oli vuonna 2022 noin 2 400 henkilöä ja ennen koronapandemiaa noin 7 500 henkilöä, mikä on huomattavasti vähemmän kuin vähäliikenteisyyden rajaksi asetettu 100 000 matkustajaa.
- ▶ Savonlinnasta ei ole pääkaupunkiseudulle lainkaan vaihdotonta junayhteyttä. Kokonaismatkustusaika on yli 4 tuntia, mikä tarkoittaa, että matkaketjuehto täyttyy.

Taloudellisen ja sosiaalisen kehityksen arvioinnin lähtökohtana lentoliikennekriittisten toimialojen merkitys vaikutusalueelle

Julkisen palveluvelvoitteen lentoreittien tulee olla vaikutusalueen taloudelliselle ja sosiaaliselle kehitykselle välttämättömiä. Tässä selvityksessä *taloudellista välttämättömyyttä* on tarkasteltu tunnistamalla lentoliikennekriittiset elinkeinot, minkä jälkeen on tarkasteltu näiden elinkeinojen esiintyvyyttä ja merkittävyyttä Savonlinnan lentoaseman vaikutusalueella.

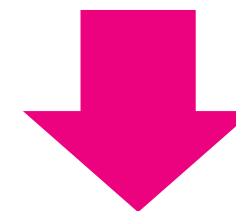
Seuraavalla sivulla on esitetty taulukko, johon on tunnistettu eri toimialojen matkustus- ja kuljetustarpeita kotimaan lentoyhteyksillä. Taulukon perusteella on tehty yhteenveto, jota esitellään sen jälkeisellä sivulla. Yhteenvetoon on koottu tarkemmin millaisia lentoyhteyksiä eri matkustus- ja kuljetustarpeisiin liittyy ja mikä on vaadittu minimipalvelutaso.

Lentoliikennekriittisten elinkeinojen *esiintyvyyttä* on arvioitu alueellisten bkt-, investointi-, yhteisövero- ja matkailutilastojen sekä toimialakohtaisten liikevaihto- ja henkilöstömäärätilastojen avulla. *Merkittävyyttä* on arvioitu tarkastelemalla lentoliikennekriittisten elinkeinojen suhteellisia osuuksia vaikutusalueensa elinkeinoista sekä henkilömäärissä että liikevaihdoissa.

Sosiaalista välttämättömyyttä on arvioitu runkoliikenteen palvelutason ja sitä kautta saavutettavuuden tasa-arvoisuuden näkökulmasta (kts. sivu 26).

Taloudellisen välttämättömyyden määrittäminen:

Elinkeinojen, joille lentoliikenne on kriittistä, tunnistaminen

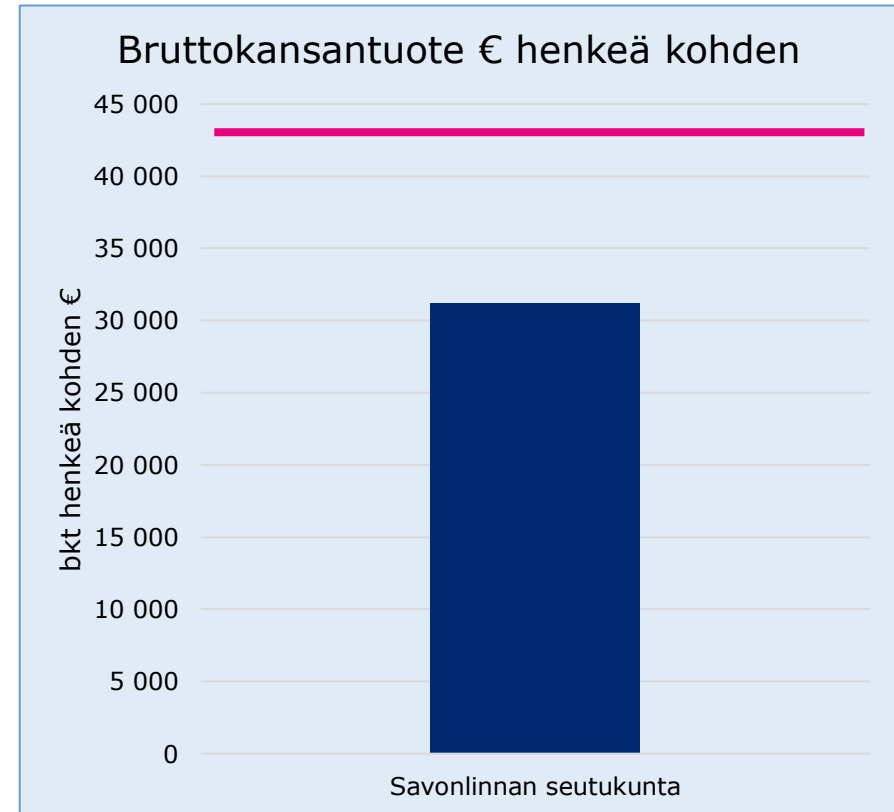

Tunnistettujen elinkeinojen *esiintyvyys* ja *merkittävyys* tarkastelualueella

Kuva 16. Taloudellisen välttämättömyyden määrittely tässä selvityksessä.

Lentoliikennekriittisten elinkeinojen esiintyvyyden tarkastelu: BKT

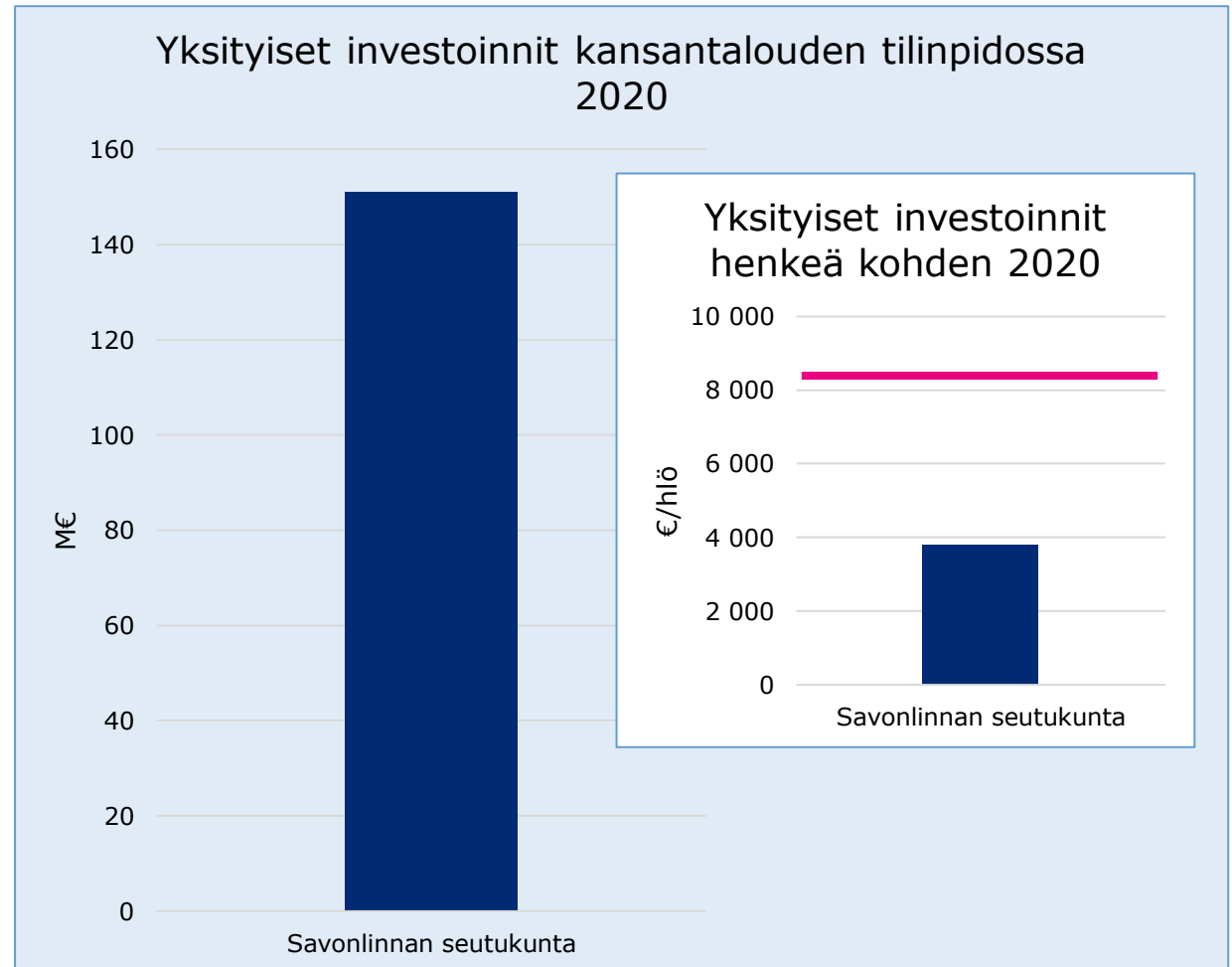
- ▶ Manner-Suomen BKT henkeä kohden on viimeisimmässä valmistuneessa tilastossa (2020) 43 000 €
- ▶ Savonlinnan seutukunnan keskimääräinen BKT henkeä kohden on noin 12 000 € alhaisempi kuin koko Manner-Suomen vastaava luku

Kuva 17. Bruttokansantuote henkeä kohden euroissa Savonlinnan seutukunnassa. Lähde: Tilastokeskus.

Lentoliikennekriittisten elinkeinojen esiintyvyyden tarkastelu: Yksityiset investoinnit

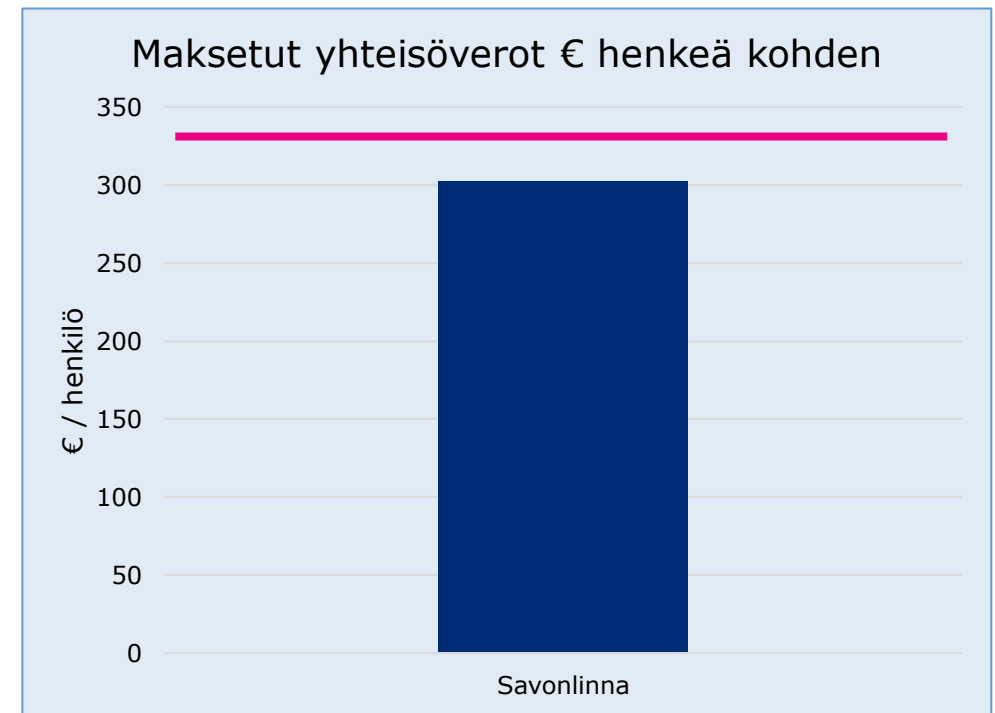
- ▶ Viimeisimmissä valmistuneissa virallisissa tilastoissa (2020) yksityisen sektorin investoinnit olivat Manner-Suomessa kokonaisuudessaan 45,5 mrd. €
 - ▶ Kasvua luvuissa oli valtakunnallisesti 5 % (vrt. 2017)
- ▶ Savonlinnan seudulla yksityiset investoinnit ovat kasvaneet noin 7 % (vrt. 2017)
- ▶ Savonlinnan seudulla yksityisen sektorin osuus alueen kaikista investoinneista on noin 86 %

Kuva 18. Yksityiset ja julkiset investoinnit kansantalouden tilinpidossa 2020. Lähde: Tilastokeskus.

Lentoliikennekriittisten elinkeinojen esiintyvyyden tarkastelu: Yhteisöverotilastot

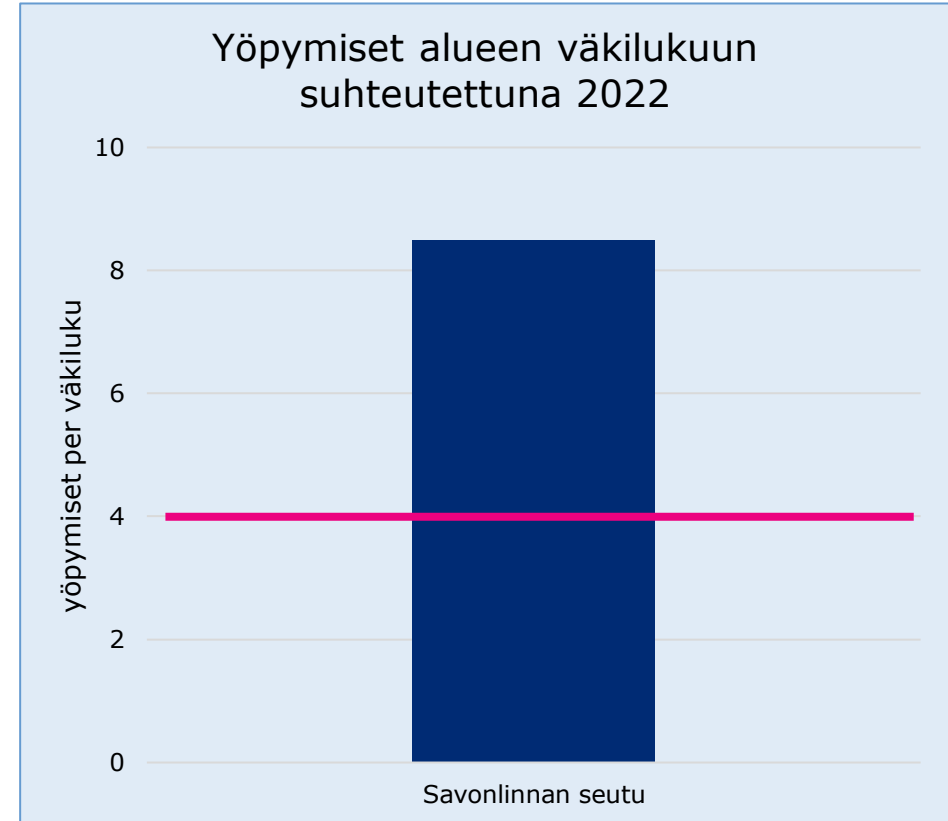
- ▶ Yhteisöverot peritään yhteisön (yritykset, osuuskunnat, yhdistykset) tuloksesta. Merkittävä osa Suomen vuosittaisesta yhteisöverosta peritään Uudenmaan alueelta.
 - ▶ Uudenmaan maakunnan alueelle rekisteröityy merkittävä osa yritystoiminnan tuotoista.
 - ▶ Koko maassa yhteisöveron tuotto on vuositasona noin 2 mrd. € (2019)
- ▶ Yhteisöveron tuotto on koko Suomessa keskimäärin 330 € / henkilö. Keskimääräistä lukua vääristää ylöspäin pääkaupunkiseudun kaupunkien merkittävästi muuta maata korkeammat luvut.
- ▶ Yhteisöverotuottojen osalta Savonlinna yltää lähes maan keskiarvoon asukasta kohden mitattuna.

Kuva 19. Maksetut yhteisöverot henkilöä kohden. Lähde: Tilastokeskus.

Lentoliikennekriittisten elinkeinojen esiintyvyyden tarkastelu: Matkailun yöpymiset

- ▶ Savonlinnan seudulla on väkilukuun suhteutettuna yöpymisiä yli kaksi kertaa maan keskiarvoa enemmän. Yöpymisistä noin 90 % on kotimaisia yöpymisiä.
- ▶ Vuonna 2022 yöpymisiä Savonlinnan seudulla oli yhteensä noin 337 000 kappaletta.

Kuva 20. Yöpymiset alueen väkilukuun suhteutettuna (2022).
Lähde: Tilastokeskus.

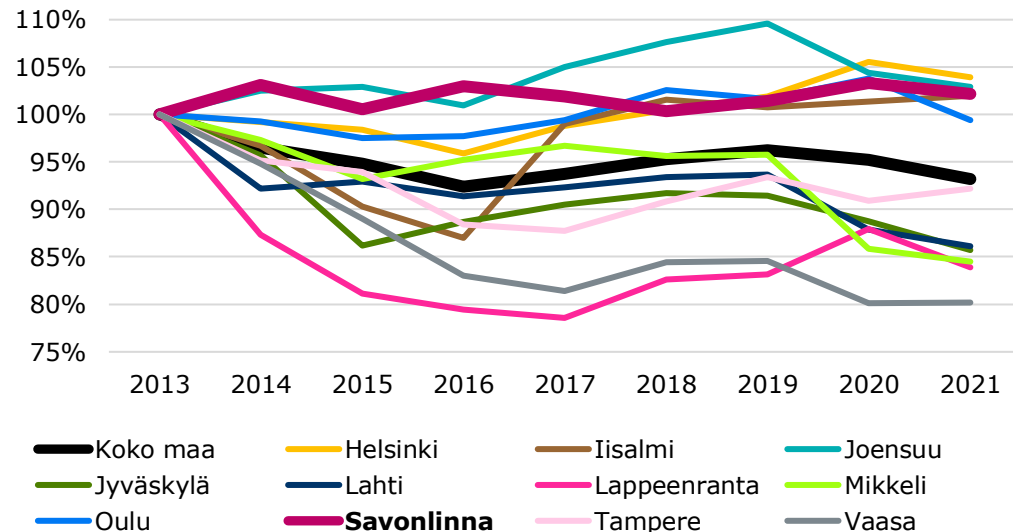
Lentoliikennekriittisten elinkeinojen esiintyvyyden tarkastelu: Teollisuuden kehitys alueella

- ▶ Savonlinnan seudulla yritysten merkitys alueen taloudelle on erityisen suuri, sillä seudulla ei ole juurikaan julkisen sektorin työpaikkoja.
 - ▶ Kansainväliset yhteydet ovat merkittävä yritysten sijoittumiseen ja investointeihin vaikuttava tekijä
- ▶ Tarkastelujakson (2013–2021) aikana alueen teollisuuden työpaikkamäärä on kasvanut, kun koko

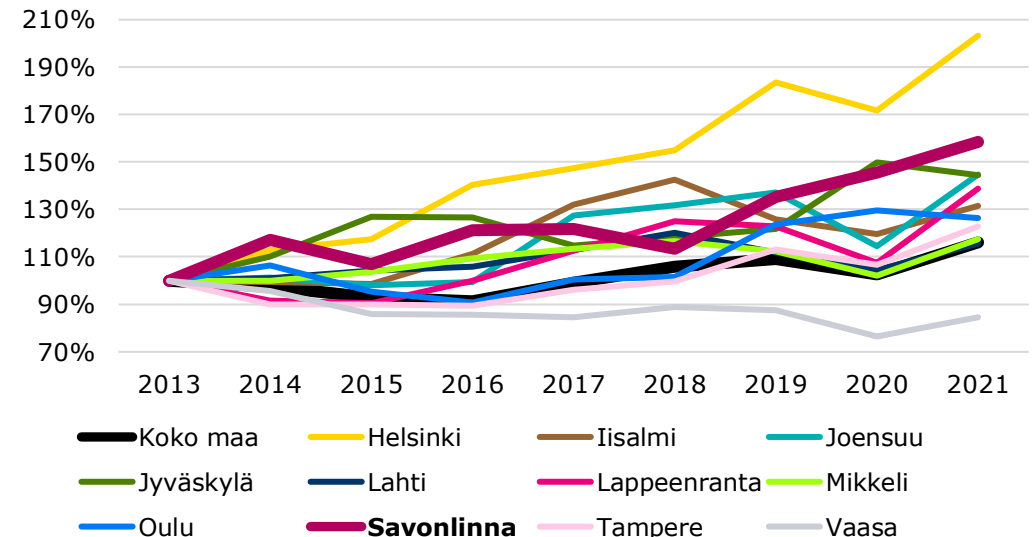
maan tasolla ja useassa vertailukaupungissa kehitys on ollut vähenevää.

- ▶ Teollisuuden liikevaihto on kasvanut Savonlinnassa vertailukaupungeista toiseksi eniten. Savonlinnassa teollisuuden liikevaihto on kasvanut 58 % vuodesta 2013 vuoteen 2021.

Teollisuuden työpaikkamäärän kehitys 2013-2021

Teollisuuden liikevaihdon kehitys 2013-2021

Kuva 21. Teollisuuden työpaikkamäärän ja liikevaihdon kehitys 2013–2021. Lähde: Tilastokeskus.

Yhteenveto: Lentoliikennekriittisten elinkeinojen esiintyvyys Savonlinnan alueella

- ▶ Väkilukuun suhteutettuna matkailun yöpymisiä on Savonlinnan seudulla maan keskiarvoa selkeästi enemmän, mikä korostaa matkailutoimialan esiintyvyyttä seudulla.
- ▶ Bruttokansantuotteen ja investointien osalta Savonlinnan alue alittaa maan keskiarvon, joskin seudulla on kansainvälistä liiketoimintaa harjoittavia yrityksiä. Yhteisöveron maksussa Savonlinnan seutu korostuu, millä on aluetaloudellisia vaikutuksia.
 - ▶ Yrityskyselyssä nousi esille yrityksiä, jotka pohtisivat Savonlinnan seudun toimintojen lakkauttamista tai siirtämistä, jos lentoliikenneyhteyttä ei olisi.

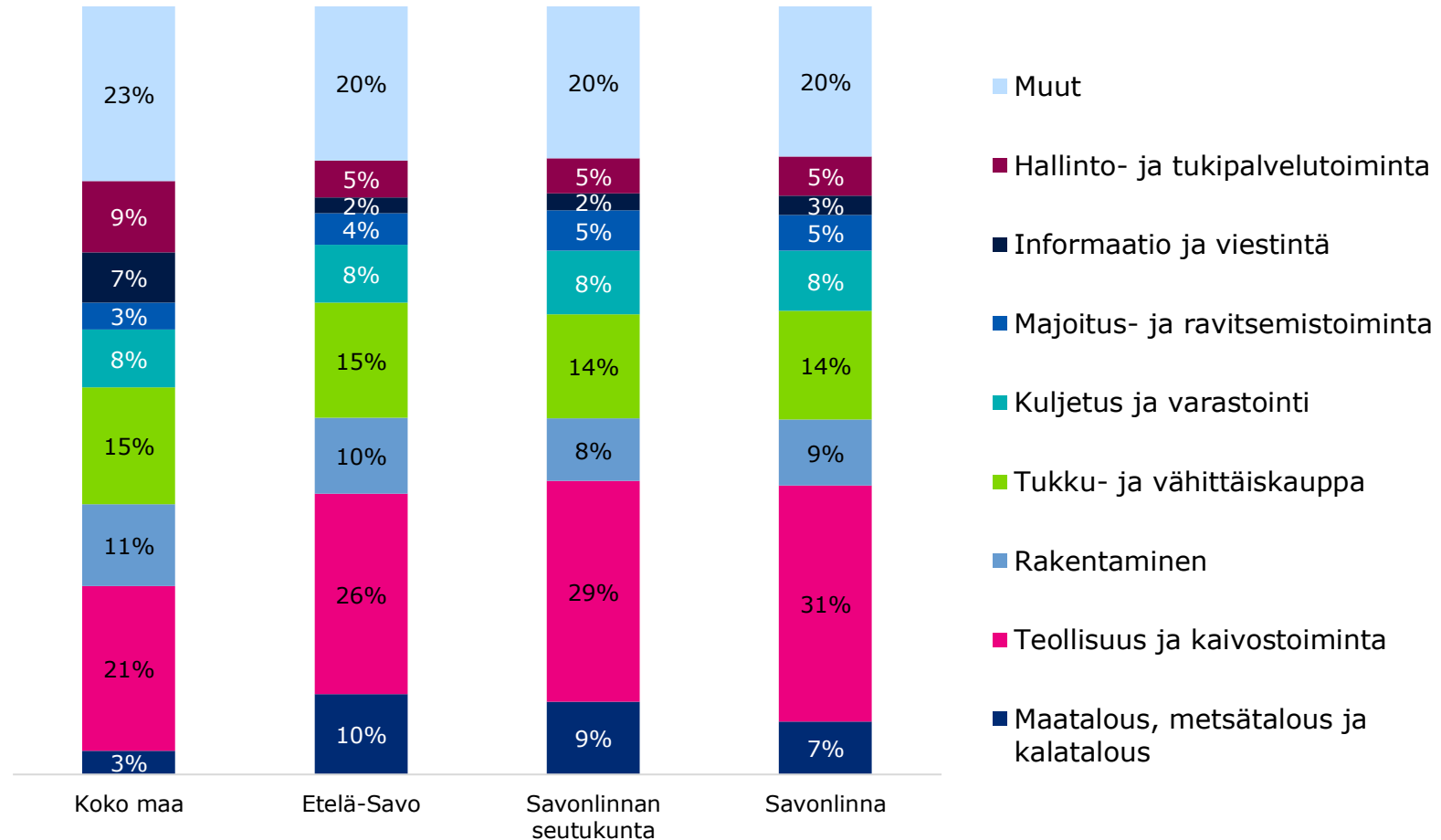
Mitä tarkoitetaan lentoliikennekriittisten elinkeinojen esiintyvyydellä?

- Esiintyvyyden avulla on pyritty tarkastelemaan, kuinka paljon koko Suomen lentoliikennekriittisistä elinkeinoista sijaitsee tarkasteltavalla alueella. Indikaattoreita (bkt, investoinnit, yhteisövero, matkailun yöpymiset) on tarkasteltu sekä absoluuttisina lukuina että alueiden väestömäärään suhteutettuna.
- Esiintyvyys kuvaa ennen kaikkea kyseisten alueiden lentoliikennekriittisten elinkeinojen merkitystä koko Suomelle.

Lentoliikennekriittisten elinkeinojen merkittävyyden tarkastelu: Henkilöstömäärä

- ▶ Maan keskiarvoon verrattuna Savonlinnan seudulla yritysten toimipaikkojen henkilöstön jakautumisessa eri toimialoille korostuvat teollisuus ja kaivostoiminta, maa-, metsä- ja kalatalous sekä majoitus- ja ravitsemistoiminta.
 - ▶ Teollisuus ja kaivostoiminta sekä majoitus- ja ravitsemistoiminta kuuluvat lentoliikennekriittisiin toimialoihin.
- ▶ Etelä-Savoon verrattuna Savonlinnassa ja sen seutukunnassa teollisuus ja kaivostoiminta sekä majoitus- ja ravitsemistoiminta korostuvat. Sen sijaan maa-, metsä- ja kalatalouden korostuminen on näillä alueilla vähäisempää kuin Etelä-Savossa.

Yritysten toimipaikkojen henkilöstö toimialoittain

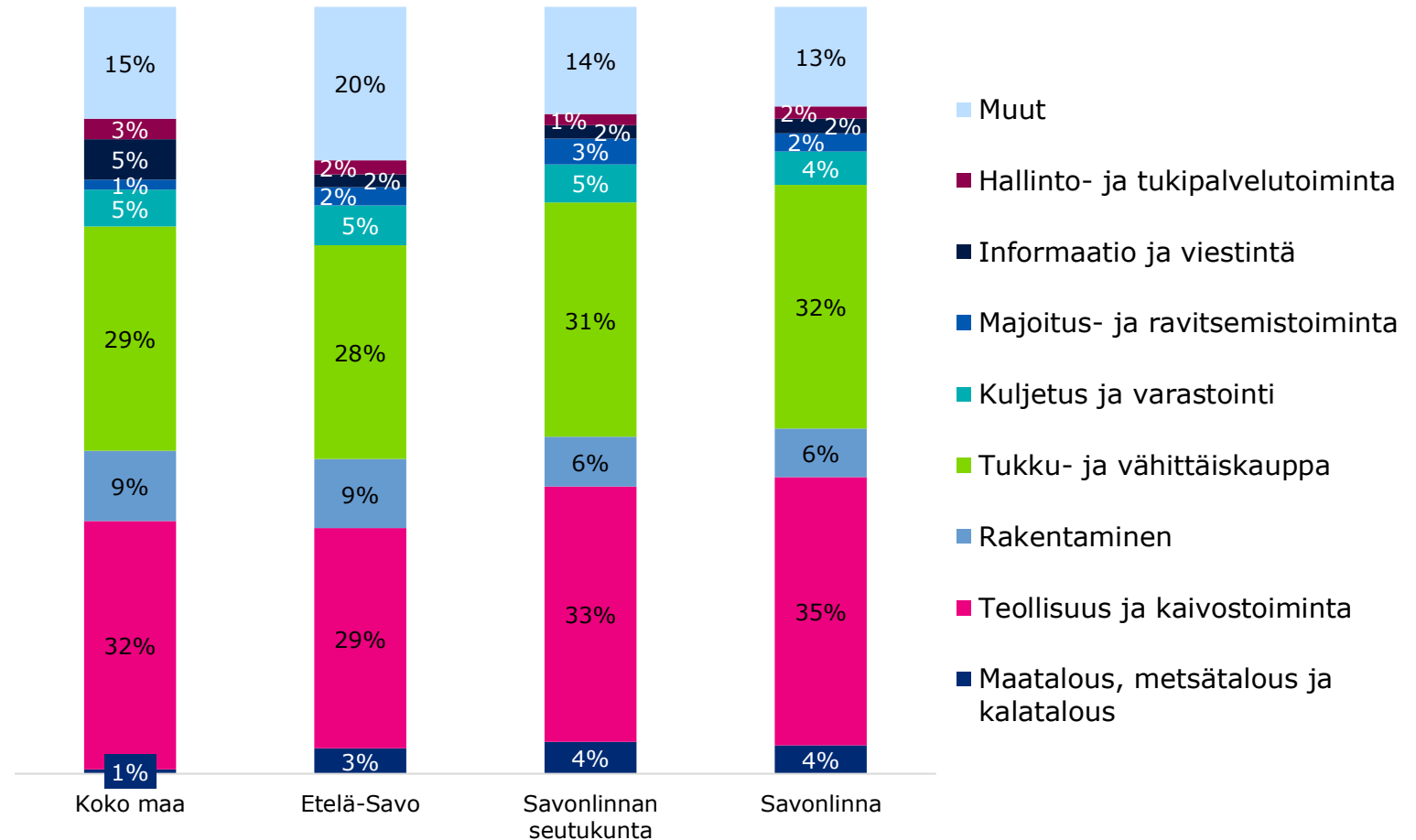

Kuva 22. Yritysten toimipaikkojen henkilöstö toimialoittain. Lähde: Tilastokeskus.

Lentoliikennekriittisten elinkeinojen merkittävyyden tarkastelu: Liikevaihto

- ▶ Yritysten toimipaikkojen liikevaihtojen tarkastelussa Savonlinnan seudulla toimialoista korostuvat maa-, metsä- ja kalatalous, teollisuus ja kaivostoiminta sekä tukku- ja vähittäiskauppa.
- ▶ Etelä-Savoon verrattuna Savonlinnassa ja sen seutukunnassa korostuvat erityisesti tukku- ja vähittäiskauppa sekä teollisuus ja kaivostoiminta. Nämä toimialat ovat lentoliikennekriittisiä toimialoja.

Yritysten toimipaikkojen liikevaihdot toimialoittain

Kuva 23. Yritysten toimipaikkojen liikevaihdot toimialoittain. Lähde: Tilastokeskus.

Yhteenveto: Lentoliikennekriittisten elinkeinojen merkittävyys tarkastelualueella

- ▶ Lentoliikennekriittisiä toimialoja tarkasteltaessa *henkilöstömäärällä* mitattuna Savonlinna ja sen seutukunta nousevat vahvasti esille.
- ▶ *Liikevaihdolla* mitattuna lentokriittiset toimialat ylittävät Savonlinnassa ja sen seutukunnassa maan keskiarvon. Sen sijaan Etelä-Savossa toimialojen merkittävyys jää liikevaihdolla mitattuna alle maan keskiarvon.

Mitä tarkoitetaan lentoliikennekriittisten elinkeinojen merkittävyydellä?

- Merkittävyyden avulla on pyritty tarkastelemaan, kuinka suuren osan lentoliikennekriittiset toimialat muodostavat kunkin alueen elinkeinoista. Tarkastelussa on suhteutettu alueiden toimialajakauma ja arvioitu lentoliikennekriittisten toimialojen osuutta siitä.
- Merkittävyys kuvaa ennen kaikkea lentoliikennekriittisten elinkeinojen merkitystä tarkasteltavalle alueelle.

Taloudellisen ja sosiaalisen kehityksen arvioinnin lopputulos: välttämättömyys toteutuu

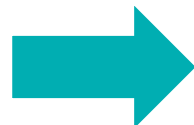
- ▶ Edellä olevien tarkastelujen perusteella voidaan katsoa, että taloudellinen ja sosiaalinen välttämättömyys lentoyhteyksille toteutuu tarkastelualueella: Savonlinnan seudulla on lentoliikennekriittistä elinkeinotoimintaa, jonka voidaan katsoa olevan Suomen mittakaavassa riittävän merkittävää ja jolla on huomattavaa merkitystä aluetaloudelle.
- ▶ *Taloudellisen kehityksen* osalta lentoliikennekriittiset toimialat korostuvat jonkin verran Savonlinnan lentoaseman vaikutusalueella. Tarpeita on erityisesti alueen teollisuudella ja matkailulla.
- ▶ *Sosiaalisen kehityksen* näkökulmasta Savonlinnan lentoaseman vaikutusalue korostuu hitaiden ja vaihdollisten junayhteysien takia.

6. Esitys oikeatasoisuudesta

Oikeatasoisuuden määrittelyn lähtökohtana kaksi tekijää

1) Todennettu kysyntä

Savonlinnan lentoasemalla on vakiintunut kysyntätaso (~600 matkaa/kk) ennen koronapandemiaa. Yhteyttä käyttävät pääasiassa alueen yritykset ja usein matkustajat jatkavat Helsinki-Vantaalta ulkomaille. Kysyntätason palaamisen aikataulu on vielä epäselvä.

2) palvelutaso, joka riittää alueen tarpeille

Aiempien haastattelujen sekä tehdyn kyselytutkimuksen perusteella aiemmin kilpailutettu palvelutaso on ollut alueen tarpeille riittävä (arkisin 2 vuoroparia). Tätä palvelutasoa puoltaa myös vertailu eurooppalaisiin kohteisiin.

Esitys oikeatasoisuudesta

- ▶ Oikeatasoinen viikkovuorotarjonta Savonlinnan lentoasemalle on noin 12 vuoroa (2 vuoroparia arkisin ja yksittäiset viikonloppuisin). Tämä riittää vastaamaan niin todennettuun kysyntään kuin yritysten näkemykseen tarpeellisuudesta. Lisäksi se on linjassa eurooppalaisiin verrokkikohteisiin. Keskeistä on, että aikataulut on sovitettu Helsinki-Vantaan kansainvälisiin aaltoihiin (n. klo 7, n. klo 15–17 ja n. 21–23) ja mahdollisuuksien mukaan joko interline- tai codeshare-yhteistyö mahdollistuu. Molemmat nähtiin erittäin tärkeinä yrityskyselyssä.
 - ▶ Yrityskyselyssä nousi esille mahdollisuus lisätä vuorojen määrää viikonloppuisin kesällä matkailusesongin aikana.
- ▶ Tehdyn tarkastelun perusteella 20–29-paikkainen kone on yhteysvälille sopiva, mutta myös pienempi 8–19-paikkainen kone on matkustajamäärän näkökulmasta riittävä. Pienempien konetyyppien haasteena on kuitenkin interline-yhteistyön saamisen haaste, jolloin matkustajien jatkoyhteydet jäävät puutteelliseksi. Konekoon pienentäminen ei juurikaan alenna tilaajan kustannuksia.